

ឯកសារស្រាវជ្រាវសង្ខេប

គណៈកម្មការទី៣ នៃរដ្ឋសភា

ការវិភាគច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងព្រៃកោងកាងនៅកម្ពុជា

ឧសភា ២០២៤

អ្នកស្រាវជ្រាវ៖

លោក ប៊ែន តេនា

កំណត់សម្គាល់

មជ្ឈមណ្ឌលសភាអាស៊ី (ម.ស.អ) គឺជាស្ថាប័នឯករាជ្យមួយដែលផ្តល់ការគាំទ្រដល់សភាទាំងឡាយ តាមការស្នើសុំរបស់សមាជិក-សមាជិកា និងគណៈកម្មការជំនាញសភា និងអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន តាមរយៈការផ្តល់ជូននូវការបណ្តុះបណ្តាល និងការស្រាវជ្រាវជាច្រើន ស្តីពីបញ្ហាសំខាន់ៗដែលកើតមាននៅពេលបច្ចុប្បន្ន និងដែលអាចនឹងកើតឡើងនាពេលអនាគត លើប្រធានបទការរៀបចំច្បាប់ និងគោលនយោបាយសាធារណៈ។ ឯកសារទាំងនេះផ្តល់នូវព័ត៌មានផ្សេងៗដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការងារសភា និងការងារមណ្ឌលសភាខេត្ត/ក្រុង ឬភូមិភាគរបស់សមាជិក-សមាជិកាសភា ក៏ប៉ុន្តែរាល់អត្ថន័យដែលមាននៅក្នុងឯកសារទាំងនេះមិនមែនតំណាង ឬឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីទស្សនៈផ្ទាល់របស់មជ្ឈមណ្ឌលសភាអាស៊ី សភា ឬសមាជិក-សមាជិកាណាម្នាក់នោះឡើយ។

ខ្លឹមសារនៃឯកសារទាំងនេះមានកំណត់នូវកាលបរិច្ឆេទរៀបចំច្បាប់លាស់ និងអាចប្រើប្រាស់សម្រាប់តែជាឯកសារយោងប៉ុណ្ណោះ។ ឯកសារទាំងនេះមិនមានគោលបំណងផ្តល់ប្រឹក្សាផ្នែកច្បាប់ ឬទៅលើគោលនយោបាយណាមួយឡើយ ហើយក៏មិនបានធ្វើការសិក្សាឱ្យបានគ្រប់ប្រធានបទ ឬរាល់ខ្លឹមសារលម្អិតដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាដែលបានលើកឡើងនោះដែរ។

ខ្លឹមសារនៃឯកសារស្រាវជ្រាវនេះស្ថិតក្រោមច្បាប់ជាធរមានរបស់កម្ពុជា និងកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិអ្នកនិពន្ធ។ រាល់ការរៀបចំឡើងវិញដោយដកស្រង់នូវផ្នែកណាមួយ ឬខ្លឹមសារទាំងស្រុងនៃឯកសារស្រាវជ្រាវនេះ ត្រូវមានការអនុញ្ញាតពីមជ្ឈមណ្ឌល។

រក្សាសិទ្ធិ ឆ្នាំ២០២៤ មជ្ឈមណ្ឌលសភាអាស៊ី (ម.ស.អ)។

មាតិកា

សេចក្តីសង្ខេប..... iv

១. សេចក្តីផ្តើម 1

២. គោលបំណង..... 1

៣. របកគំហើញសំខាន់ៗ..... 2

 ៣.១. ក្របខណ្ឌគតិយុត្តស្តីពីអភិបាលកិច្ចព្រៃកោងកាងនៅកម្ពុជា 2

 ៣.២. សិទ្ធិកាន់កាប់ព្រៃកោងកាង 4

 ៣.៣. គម្លាតផ្នែកច្បាប់ ក្នុងដែនសមត្ថកិច្ចលើការគ្រប់គ្រង និងការពារព្រៃកោងកាង..... 6

 ៣.៤. ការវិភាគច្បាប់ពាក់ព័ន្ធសិទ្ធិសហគមន៍លើព្រៃកោងកាង 8

 ៣.៥. ការវិភាគច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងយន្តការដោះស្រាយជម្លោះ..... 10

 ៣.៦. វឌ្ឍនភាពនៃកំណែទម្រង់លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធនាពេលបច្ចុប្បន្ន..... 13

៤. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និងសំណូមពរ..... 14

ឯកសារយោង..... 18

ឧបសម្ព័ន្ធ ៖ សេចក្តីសង្ខេបនៃក្របខណ្ឌគតិយុត្តដែលពាក់ព័ន្ធចំពោះព្រៃកោងកាងនៅកម្ពុជា 20

សេចក្តីសង្ខេប

ការវិភាគច្បាប់នេះបានរកឃើញថា ទោះបីជាកម្ពុជាមានក្របខណ្ឌគតិយុត្តគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីលើកកម្ពស់ការអភិរក្សព្រៃកោងកាងឱ្យមានបីរោង តែក៏នៅមានគម្លាតផ្នែកច្បាប់ជាធរមាន។ ការណ៍នេះអាចនាំឱ្យមានភាពមិនប្រាកដប្រជាទាក់ទងនឹងការកាន់កាប់ព្រៃកោងកាង និងភាពត្រួតស៊ីគ្នានៃដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ក្រសួង ស្ថាប័ននានា។ បញ្ហានេះនាំឱ្យមានភាពផ្ទុយគ្នាដែលអាចរាំងស្ទះដល់ការគ្រប់គ្រងព្រៃកោងកាងឱ្យបានល្អ និងមានប្រសិទ្ធភាព។ ភាពត្រួតស៊ីគ្នានៃដែនសមត្ថកិច្ចក៏អាចបណ្តាលឱ្យមានភាពភ័ន្តច្រឡំ និងធ្វើឱ្យមានភាពយឺតយ៉ាវដល់ការគ្រប់គ្រង និងអភិបាលកិច្ចប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីព្រៃកោងកាងដ៏មានសារៈសំខាន់មួយនេះឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព។

១. សេចក្តីផ្តើម

ប្រទេសកម្ពុជា បានប្រឈមមុខទៅនឹងការបាត់បង់ព្រៃកោងកាង និងជម្លោះលើសិទ្ធិកាន់កាប់ព្រៃកោងកាង ដែលបង្កឡើងដោយកត្តាមនុស្ស យ៉ាងគួរឲ្យកត់សម្គាល់។ ការបាត់បង់ព្រៃកោងកាងដ៏ច្រើនសម្បើម បានកើតឡើង នៅ ខេត្តកោះកុង និងក្រុងព្រះសីហនុ។ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងបញ្ហាខាងលើ កម្ពុជាបានដាក់ចេញនូវក្របខណ្ឌគតិយុត្តផ្សេងៗ ក្នុងគោលដៅរក្សាការពារព្រៃកោងកាង។ ច្បាប់ទាំងនោះ រួមមាន ច្បាប់ស្តីពីការការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ច្បាប់ស្តីពីផលផល និងច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិជាដើម។ ច្បាប់ទាំងនេះ មានគោលបំណងដូចគ្នា គឺរក្សាការពារប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីព្រៃកោងកាង តាមរយៈការគ្រប់គ្រងដោយច្បាប់ នូវសកម្មភាពទាំងឡាយ ដែលអាចបំផ្លាញដល់ដែនជម្រកព្រៃកោងកាងដ៏សំខាន់បំផុតទាំងនេះ។ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងក្រសួងបរិស្ថាន រួមគ្នាទទួលខុសត្រូវក្នុងការគ្រប់គ្រងព្រៃកោងកាង តាមរយៈការដាក់ចេញនូវបទបញ្ញត្តិដាក់លាក់នានា សំដៅទប់ស្កាត់រាល់សកម្មភាពដែលបង្កហានិភ័យដល់ព្រៃកោងកាង និងលើកកម្ពស់ដល់កិច្ចការអភិរក្សរបស់ក្រសួងទាំងពីរ។

ទោះបីជាមានការខិតខំប្រឹងប្រែងទាំងនេះក៏ដោយ ក៏បញ្ហាប្រឈមផ្នែកអភិបាលកិច្ចព្រៃកោងកាង នៅតែបន្តកើតមាន ដោយហេតុថា ដែនសមត្ថកិច្ចរវាងក្រសួង និងស្ថាប័ននានា មានភាពត្រួតស៊ីគ្នា និងការកំណត់តំបន់ការពារ នៅមិនទាន់ច្បាស់លាស់ ព្រមទាំងការចូលរួមរបស់សហគមន៍ក្នុងការគ្រប់គ្រងព្រៃកោងកាងនៅមានកម្រិត។ របាយការណ៍នេះ បង្ហាញពីគម្លាតផ្នែកច្បាប់ ដែលជម្រុញដល់បញ្ហាប្រឈមទាំងនេះ។ ចំនុចនេះ ឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យឃើញពី ភាពស្មុគស្មាញនៃអភិបាលកិច្ចបរិស្ថាន ដែលទាមទារឱ្យមានការវិវឌ្ឍជាបន្តបន្ទាប់ នូវក្របខណ្ឌគតិយុត្ត និងក្របខណ្ឌស្ថាប័ន ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមទាំងឡាយដែលកំពុងកើតមាន និងដើម្បីការពារប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព នូវប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីសំខាន់បំផុត ដូចជាព្រៃកោងកាងជាដើម។

២. គោលបំណង

របាយការណ៍នេះ ធ្វើការវិភាគច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងព្រៃកោងកាង ដើម្បីរកមើលពីគម្លាត និងភាពត្រួតស៊ីគ្នានៃច្បាប់ និងក្របខណ្ឌគតិយុត្តជាធរមាន ពោលគឺសំដៅពិនិត្យមើលពីប្រសិទ្ធភាពនៃការអនុវត្តច្បាប់ និងបទដ្ឋានគតិយុត្តទាំងនោះ ក្នុងការគាំទ្រដល់ការការពារព្រៃកោងកាងប្រកបដោយចីរភាព និងការលើកកម្ពស់សិទ្ធិសហគមន៍ព្រៃកោងកាងក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។

គោលដៅចុងក្រោយ គឺដើម្បីផ្តល់យោបល់ប្រកបដោយចំណេះដឹងជូនដល់សភាកម្ពុជា សម្រាប់ពិចារណាលើកកម្ពស់ក្របខណ្ឌគតិយុត្ត និងធានាថាក្របខណ្ឌគតិយុត្តទាំងនោះ ស្របតាមគោលបំណង នៃការគ្រប់គ្រងបរិស្ថានប្រកបដោយចីរភាព និងការពង្រឹងអំណាចដល់សហគមន៍។

៣. បេក្ខភាពហិរញ្ញវត្ថុសំខាន់ៗ

៣.១. ក្របខណ្ឌគតិយុត្តស្តីពីអភិបាលកិច្ចព្រៃកោងកាងនៅកម្ពុជា

ប្រទេសកម្ពុជាមានក្របខណ្ឌនីតិបញ្ញត្តិ និងគោលនយោបាយទូលំទូលាយ ដែលអនុវត្តដោយស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល និងក្រសួងនានា ដើម្បីគ្រប់គ្រង និងការពារប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីព្រៃកោងកាង។ ក្របខណ្ឌនេះគ្របដណ្តប់ទិដ្ឋភាពនៃអភិបាលកិច្ចបរិស្ថាន ដែលមានគោលបំណងធានាឱ្យបាននូវការប្រើប្រាស់ និងការការពារព្រៃកោងកាង និងធនធានធម្មជាតិដែលពាក់ព័ន្ធ ប្រកបដោយនិរន្តរភាព។ ក្រសួងនានាដូចជា ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ ក្រសួងបរិស្ថាន ក្រសួងគ្រប់គ្រងដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ និងក្រសួងមហាផ្ទៃ ជាអ្នកអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិទាំងនោះ។ ក្របខណ្ឌគតិយុត្តផ្តល់ការការពារយ៉ាងរឹងមាំដល់ព្រៃកោងកាងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដែលកត្តានេះមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់ សម្រាប់ការអភិរក្សជីវៈចម្រុះ ការទប់ស្កាត់ការហូរចេញរន្ធនេសមុទ្រ និងការគាំទ្រសេដ្ឋកិច្ចក្នុងស្រុក តាមរយៈការអនុវត្តការគ្រប់គ្រងផលផលប្រកបដោយនិរន្តរភាព។

ច្បាប់ស្តីពីផលផលឆ្នាំ២០០៦ ផ្តល់នូវក្របខណ្ឌសម្រាប់ការគ្រប់គ្រង និងអភិរក្សប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីសមុទ្រ និងទឹកភ្លាវ ដោយរួមបញ្ចូលទាំងព្រៃកោងកាងផងដែរ។ ច្បាប់ស្តីពីការការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិឆ្នាំ១៩៩៦ ផ្តល់អាណត្តិឱ្យក្រសួងបរិស្ថានបង្កើតគម្រោងបរិស្ថានជាតិ និងធ្វើការវាយតម្លៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថាន។ ច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨ បានបង្កើតក្របខណ្ឌគតិយុត្តសម្រាប់ការបង្កើត ការកែប្រែ និងការបែងចែកតំបន់នៅក្នុងតំបន់ការពារក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដោយសំដៅជួយអភិរក្សជីវៈចម្រុះ ដែលរួមបញ្ចូលទាំងព្រៃកោងកាងក្នុងនោះផងដែរ។ ច្បាប់ស្តីពីព្រៃឈើឆ្នាំ២០០២ បានចែងពីការគ្រប់គ្រង ការប្រើប្រាស់ ការប្រមូលផល ការអភិរក្ស និងការអភិវឌ្ឍ ចំពោះព្រៃឈើទាំងឡាយដែលស្ថិតនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ប៉ុន្តែច្បាប់នេះ គ្មានវិសាលភាពគ្របដណ្តប់លើព្រៃកោងកាងនោះទេ។

ក្របបរិស្ថាន និងធនធានធម្មជាតិឆ្នាំ២០២៣ ទទួលស្គាល់រន្ធនេសមុទ្រ កោះ និងសមុទ្រនៅក្នុងគន្លឹះទី៤ មាតិកាទី៣ ចាប់ពីមាត្រា៦២៥ ដល់មាត្រា៦៣៣។ ច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ បានដាក់បញ្ចូលនូវ អភិបាលកិច្ចគ្រប់គ្រង និងប្រើប្រាស់ដីធ្លី ប៉ុន្តែមិនបានបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់អំពីការគ្រប់គ្រង និងអភិរក្សព្រៃកោងកាង រួមទាំងតំបន់ដែលមានព្រៃកោងកាងនោះទេ។ ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រង ការប្រើប្រាស់ និងការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋឆ្នាំ២០២០ លើកកម្ពស់គណនេយ្យភាព តម្លាភាព និងសុចរិតភាពក្នុងការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ។ ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងធនធានទឹកឆ្នាំ២០០៧ កំណត់និយមន័យពាក្យថា "ប្រាំងទន្លេ" និង "រន្ធនេសមុទ្រ" ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងផ្នែកផ្សេងៗនៃធនធានទឹក រួមមាន ទន្លេ ដៃទន្លេ ស្ទឹង ព្រែក បឹង អាងស្តុកទឹក និងសមុទ្រ។ ក្របខណ្ឌគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀតរួមមាន ១)គណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រង និងអភិវឌ្ឍន៍តំបន់រន្ធនេសមុទ្រ ២)សារាចរស្តីពីការអភិវឌ្ឍតំបន់រន្ធកម្ពុជា ៣)សេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈរដ្ឋមន្ត្រីលេខ៤៥ ស្តីពីបទប្បញ្ញត្តិក្នុងការបង្កើត ការការពារ និងការគ្រប់គ្រងធនធានសមុទ្រ និង ៤)សេចក្តីប្រកាសរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលស្តីពីគោលនយោបាយដីធ្លី។ សេចក្តីសង្ខេបនៃច្បាប់នីមួយៗ អាចរកមើលនៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ។

តារាង ១៖ បញ្ជីក្រសួង ច្បាប់ និងគោលនយោបាយនានា ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងព្រៃកោងកាង

ក្រសួងនានា	ច្បាប់/ក្រឹត្យ និងអនុក្រឹត្យ
ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ច្បាប់ស្តីពីផលផលឆ្នាំ២០០៦ និងច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មច្បាប់ផលផលឆ្នាំ២០១៧ <ul style="list-style-type: none"> ○ អនុក្រឹត្យលេខ ២៥ ស្តីពីការគ្រប់គ្រងសហគមន៍នេសាទឆ្នាំ២០០៧ ▪ ច្បាប់ស្តីពីព្រៃឈើឆ្នាំ ២០០២ <ul style="list-style-type: none"> ○ អនុក្រឹត្យលេខ ៧៩ ស្តីពីសហគមន៍ព្រៃឈើឆ្នាំ២០០៣ ▪ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីផលផលថ្មី ឆ្នាំ២០២៤
ក្រសួងបរិស្ថាន	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ច្បាប់ស្តីពីការការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ឆ្នាំ ១៩៩៦ ▪ ច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨ ▪ អនុក្រឹត្យស្តីពីការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថាន ឆ្នាំ១៩៩៩ ▪ អនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងការបំពុលទឹក ឆ្នាំ១៩៩៩ ▪ អនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងសំណល់រឹង ឆ្នាំ១៩៩៩ ▪ យុទ្ធសាស្ត្រគ្រប់គ្រងឆ្នេរសមុទ្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៦ ▪ គោលការណ៍ណែនាំស្តីពីការកំណត់តំបន់សម្រាប់តំបន់ការពារនៅកម្ពុជាឆ្នាំ ២០១៧
ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ ២០០១
ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រង ការប្រើប្រាស់ និងការចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ ឆ្នាំ២០២០ ▪ អនុក្រឹត្យលេខ ១៤៦ ស្តីពីសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច ឆ្នាំ២០០៥ ▪ អនុក្រឹត្យលេខ១៤៨ ស្តីពីការបង្កើត និងគ្រប់គ្រងតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស ឆ្នាំ២០០៥
ក្រសួងមហាផ្ទៃ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ អនុក្រឹត្យលេខ១៨២ ស្តីពីមុខងារ និងរចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាលក្រុងឆ្នាំ ២០១៩ ▪ អនុក្រឹត្យលេខ១៨៤ ស្តីពីមុខងារ និងរចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាលខណ្ឌឆ្នាំ ២០១៩
ក្រសួងធនធានទឹក និងឧតុនិយម	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងធនធានទឹក ២០០៧
គណៈកម្មការជាតិគ្រប់គ្រង និងអភិវឌ្ឍន៍តំបន់ឆ្នេរសមុទ្រកម្ពុជា	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ព្រះរាជក្រឹត្យលេខ ០៧៩ ស្តីពី ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រង និងអភិវឌ្ឍន៍តំបន់ឆ្នេរ ឆ្នាំ២០១២

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ អនុក្រឹត្យលេខ១៧១ ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅរបស់ អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន នៃគណៈកម្មាធិការជាតិ គ្រប់គ្រង និង អភិវឌ្ឍន៍តំបន់ឆ្នេរឆ្នាំ ២០១២
<p>រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ សារាចរណែនាំលេខ០០១ ស្តីពីការអភិវឌ្ឍន៍តំបន់ឆ្នេរសមុទ្រនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០១២ ▪ សេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈរដ្ឋមន្ត្រីលេខ៤៥ ស្តីពីបទប្បញ្ញត្តិក្នុងការបង្កើត ការការពារ និងគ្រប់គ្រងធនធានសមុទ្រ ឆ្នាំ២០១៣ ▪ សេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈរដ្ឋមន្ត្រីលេខ៦៤ ស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មការរៀបចំសំណើធ្វើវិសោធនកម្មច្បាប់ និងកែសម្រួលក្របខណ្ឌគតិយុត្តនានាពាក់ព័ន្ធនឹងការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើ ជលផល និងតំបន់ការពារធម្មជាតិ ឆ្នាំ២០១៤។ ▪ សារាចរលេខ០៥ ស្តីពីវិធានការចាំបាច់នានាក្នុងការពង្រឹងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ឆ្នាំ២០១៦ ▪ សេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈរដ្ឋមន្ត្រីលេខ១២៧ ស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មការជាតិទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបបទល្មើសធនធានធម្មជាតិ ឆ្នាំ២០១៦ ▪ សារាចរណែនាំរបស់គណៈរដ្ឋមន្ត្រីលេខ១២៤ ស្តីពីវឌ្ឍនភាពនៃការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីព្រៃឈើ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ជលផល និងសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារ ឆ្នាំ២០២៣

៣.២. សិទ្ធិកាន់កាប់ព្រៃកោងកាង

យោងតាមមាត្រា៥៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា និងមាត្រា១២ នៃច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ រដ្ឋកាន់កាប់ទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ នៅលើទឹកដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ មាត្រា១៣ នៃច្បាប់ភូមិបាល ក៏អនុញ្ញាតឱ្យស្ថាប័នសាធារណៈ និងនីតិបុគ្គល ឬរូបវន្តបុគ្គល ដែលទទួលស្គាល់ដោយច្បាប់ ធ្វើជាម្ចាស់អចលនវត្ថុ ក្នុងលក្ខខណ្ឌកំណត់ដោយមាត្រានេះផងដែរ។ បើយោងតាមមាត្រា៨ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រង ការប្រើប្រាស់ និងការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋឆ្នាំ២០២០ ច្បាប់នេះ ក៏អនុញ្ញាតឱ្យក្រសួង ឬអង្គភាព/ស្ថាប័នដែលទទួលខុសត្រូវ មានសិទ្ធិ អនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ក្នុងការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈរបស់រដ្ឋ និងឯកជនរបស់រដ្ឋផងដែរ។

តាមរយៈការគាំទ្រផ្នែកក្របខណ្ឌគតិយុត្តទាំងនេះ បណ្តាក្រសួងដែលទទួលខុសត្រូវលើការគ្រប់គ្រង និងអភិរក្សព្រៃកោងកាង អាចទាមទារសិទ្ធិអំណាច ដោយផ្អែកទៅលើច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនានាដែលបានអនុម័តរួចហើយនោះ។ បើផ្អែកលើច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ២០០៦ និងច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨ មានតែក្រសួងជំរកជលផលប៉ុណ្ណោះ គឺក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងក្រសួងបរិស្ថាន ដែលមានសិទ្ធិក្នុងការគ្រប់គ្រងយ៉ាងពេញ

លេញទៅលើព្រៃកោងកាងនៅតាមតំបន់មាត់សមុទ្រនៃប្រទេសកម្ពុជា។ យោងតាមច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ២០០៦ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ មានសិទ្ធិគ្រប់គ្រង ព្រៃកោងកាងទាំងឡាយណាដែលស្ថិតនៅក្នុងដែន នេសាទសមុទ្រ(មាត្រា១១) និងមានសិទ្ធិពង្រីកការអនុវត្តច្បាប់ ចំពោះបទល្មើសជលផលនានាដែលកើតមាននៅ ក្នុងតំបន់ការពារធម្មជាតិក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ក្រសួងបរិស្ថាន(មាត្រា៣)។

យោងតាមរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ២០២៣ របស់រដ្ឋបាលជលផលនៃក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ [1] ផ្តាច់ ស្មៅសមុទ្រ និងព្រៃកោងកាង នៅតាមបណ្តាខេត្តចំនួនបួនក្នុងប្រទេសកម្ពុជា—ខេត្តកោះកុង ព្រះសីហនុ កំពត និង ខេត្តកែប—គ្រប់ដណ្តប់លើផ្ទៃដី ៧៥,៥៨៦ ហិកតា ក្នុងឆ្នាំ២០២៣។ ភាគច្រើននៃព្រៃកោងកាង ស្ថិត ក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ក្រសួងបរិស្ថាន ពីព្រោះព្រៃទាំងនោះស្ថិតនៅក្នុងតំបន់ការពារធម្មជាតិ។ ទោះបីយ៉ាង ណាក៏ដោយ ក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ននេះ យើងមិនទាន់អាចរកបាននូវទិន្នន័យសាធារណៈណាមួយ ដែលបញ្ជាក់ច្បាស់ថា តើនៅក្នុងបញ្ជីសារពើភណ្ឌរបស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ឬ ក្រសួងបរិស្ថាន មានផ្ទៃដីព្រៃកោងកាង ចំនួនប៉ុន្មានហិកតាពិតប្រាកដ ដែលត្រូវបានចុះបញ្ជីនៅឡើយនោះទេ។

យោងតាមមាត្រា៥៩ ដល់ ៦១ នៃច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ២០០៦ ការគ្រប់គ្រង និងអភិរក្សព្រៃកោងកាង នៅ ក្រោមក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ត្រូវបានចាត់ថ្នាក់ជាតំបន់គ្រប់គ្រងជលផលសមុទ្រ និងសហគមន៍ នេសាទ។ ដូចគ្នាដែរ បើយោងតាមមាត្រា៤ និង ២១ ដល់ ២៦ នៃច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិ ព្រៃកោងកាងនៅ ក្រោមក្រសួងបរិស្ថាន ត្រូវបានចាត់ថ្នាក់ជាតំបន់ការពារធម្មជាតិ ដូចជាជម្រកសត្វព្រៃ និងឧទ្យានជាតិ ព្រមទាំង សហគមន៍តំបន់ការពារផងដែរ។ សហគមន៍តំបន់ការពារ មានចំនួន២០សហគមន៍ និងមានទីតាំងនៅតាមបណ្តា ខេត្តជាប់មាត់សមុទ្រចំនួនបី ដែលភាគច្រើនរហូតដល់ ១៥សហគមន៍ ស្ថិតនៅក្នុងខេត្តកោះកុង ៣សហគមន៍ នៅ ក្នុងខេត្តព្រះសីហនុ និង២សហគមន៍ នៅក្នុងខេត្តកំពត [2]។ បច្ចុប្បន្ន សហគមន៍នេសាទ មានចំនួន៥១៦ សហ គមន៍ នៅទូទាំងប្រទេស ដែលក្នុងនោះ ៤៧៥សហគមន៍ ជាសហគមន៍នេសាទទឹកសាប និង ៤១សហគមន៍ទៀត ជាសហគមន៍នេសាទតំបន់ឆ្នេរ [1] ។

ទោះបីជា ភាគច្រើននៃតំបន់ឆ្នេរ ដែលព្រៃកោងកាងស្ថិតនៅទីនោះ ត្រូវបានចាត់បញ្ចូលទៅក្រោមការគ្រប់គ្រង របស់ក្រសួងបរិស្ថាន និង ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទក៏ដោយ ក៏តំបន់ខ្លះ ត្រូវបានប្រែក្លាយទៅជាដីឯក ជន និងបានធ្វើអនុបយោគអោយទៅដីឯកជនរបស់រដ្ឋ ក្រោមគម្រោងសម្បទាន។ ដោយសារកង្វះខាតផ្នែក ព័ត៌មាន ទិន្នន័យចុះបញ្ជីដីធ្លី (ផ្អែកលើច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ ២០០១) និងការសម្របសម្រួលក្នុងចំណោមបណ្តាក្រសួងនានា ដូចជាក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ, ក្រសួងបរិស្ថាន, និងក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និង សំណង់ តំបន់ព្រៃកោងកាងជាច្រើន មិនទាន់កំណត់ព្រំប្រទល់បានត្រឹមត្រូវ និងស្ថិតក្រោមការគំរាមកំហែងពីការ ទន្ទ្រាន កាប់ឆ្ការ និងចាក់ដីបំពេញ [3]។

ស្ថិតក្រោមដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ក្រសួងបរិស្ថាន ព្រៃកោងកាងមួយចំនួន ត្រូវបានផ្តល់ ឬធ្វើអនុបយោគទៅជាដី ឯកជនរបស់រដ្ឋ តាមរយៈអនុក្រឹត្យមួយចំនួន ដែលធ្វើអនុបយោគទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈរបស់រដ្ឋ អោយទៅជា ទ្រព្យសម្បត្តិឯកជនរបស់រដ្ឋ ក្រោមរូបភាពជាគម្រោងទេសចរណ៍ធម្មជាតិ និងតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស [4]។

៣.៣. គម្លាតផ្នែកច្បាប់ ក្នុងដែនសមត្ថកិច្ចលើការគ្រប់គ្រង និងការពារព្រៃកោងកាង

- **មាត្រា ៣ និង ១១ នៃច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ២០០៦ ធៀបនឹងមាត្រា ២ និង ៧ នៃច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារ ធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨**

នៅក្នុងមាត្រា៣ និង ១១នៃច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ២០០៦ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ មានការ កិច្ចគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីសមុទ្រ និងទឹកភ្លាវ ដោយរួមបញ្ចូលទាំងព្រៃកោងកាងផង។ ចំណែក នៅក្នុងមាត្រា២ និង ៧នៃច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨ ក្រសួងបរិស្ថាន ត្រូវទទួលខុសត្រូវ លើការគ្រប់គ្រងតំបន់ ការពារធម្មជាតិ ដែលអាចគ្របដណ្តប់លើផ្ទៃដីព្រៃកោងកាងទាំងស្រុងផងដែរ។ គួរកត់សម្គាល់ផងដែរថា ភាពត្រួត ស៊ីគ្នាលើដែនសមត្ថកិច្ចនេះ ជួនកាលអាចបណ្តាលឱ្យមានការកំនត់ច្រឡំ និងគំនិតផ្ទុយគ្នារវាងក្រសួងដែលទទួល ខុសត្រូវទាំងពីរ។ គេត្រូវគ្រប់គ្រងយ៉ាងប្រុងប្រយ័ត្ន ដើម្បីធានាបាននូវការការពារ និងការគ្រប់គ្រងប្រកបដោយ ប្រសិទ្ធភាពនូវធនធានធម្មជាតិសំខាន់ៗទាំងនេះ។

ក្នុងឆ្នាំ២០១៦ រដ្ឋាភិបាលបានចេញអនុក្រឹត្យលេខ៣៤ ស្តីពីការរៀបចំការកិច្ច និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ ក្រសួងបរិស្ថាន និងក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ពាក់ព័ន្ធនឹង ១)ដែនសមត្ថកិច្ច និងការគ្រប់គ្រងតំបន់ សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច ២)ដែនសមត្ថកិច្ច និងការគ្រប់គ្រង លើតំបន់ការពារ និង៣)ការអភិរក្សព្រៃឈើ និងជលផល។ ទោះបីជា នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៦ មានការផ្លាស់ប្តូរដែនសមត្ថកិច្ចរវាងក្រសួងបរិស្ថាន និងរដ្ឋបាលជលផលដែលស្ថិតនៅ ក្រោមក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទក៏ដោយ ក៏បទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ២០០៦ ដែលធ្លាប់អនុ វត្តកន្លងមក ចំពោះការគ្រប់គ្រងជលផល ដែលស្ថិតនៅក្រោមដែនសមត្ថកិច្ចរបស់រដ្ឋបាលជលផល នៅតែមានសុ ពលភាព។ បទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ នឹងបន្តអនុវត្ត រហូតដល់ពេលណាមួយដែលត្រូវបានគេលុបចោល ឬធ្វើមោឃភាព ដោយច្បាប់ថ្មីជំនួស។ ជាឧទាហរណ៍ ច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ២០០៦ នៅតែគ្រប់គ្រងការអនុវត្តច្បាប់ចំពោះការ នេសាទខុសច្បាប់ នៅក្នុងតំបន់ការពារណាមួយ ដែលស្ថិតនៅក្រោមដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ក្រសួងបរិស្ថាន។ បទ ប្បញ្ញត្តិនេះ នៅតែត្រូវបានគេយកមកអនុវត្តនៅពេលបច្ចុប្បន្នដ៏ដែរ ហើយត្រូវបានរក្សាការអនុញ្ញាតដោយរដ្ឋបាល ជលផល ដោយហេតុថាសកម្មភាពនេសាទខុសច្បាប់នានាដែលបានកើតឡើង គឺស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់រដ្ឋ បាលជលផល។

- **ច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ ធៀបនឹងមាត្រា៧ នៃច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិ ឆ្នាំ២០០៨ ធៀបនឹងមាត្រា ១១ នៃច្បាប់ស្តីពីជលផល ២០០៦**

ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ ទទួលខុសត្រូវក្នុងការគ្រប់គ្រង គោលនយោបាយ និងការប្រើប្រាស់ដីធ្លី រួមទាំងតំបន់ដែលអាចនឹងមានព្រៃកោងកាងផងដែរ។ នៅក្រោមច្បាប់ការពារបរិស្ថាន ក្រសួងបរិស្ថានក៏ត្រូវមានកាតព្វកិច្ចគ្រប់គ្រងការប្រើប្រាស់ដីធ្លីផងដែរ ដោយផ្ដោតលើការអភិរក្ស និងការគ្រប់គ្រងប្រកបដោយនិរន្តរភាពនូវធនធានធម្មជាតិដែលមាននៅក្នុងតំបន់ការពារដែលបានបង្កើតឡើងណាមួយ(មាត្រា ៧នៃច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨)។ ទន្ទឹមនឹងនេះ បើយោងតាមមាត្រា ១១នៃច្បាប់ស្តីពីជលផល ២០០៦ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ មានសមត្ថកិច្ចត្រួតពិនិត្យតំបន់ទាំងឡាយណា ដែលត្រូវបានចាត់ថ្នាក់ជាដែននេសាទសមុទ្រ ។

- **អនុក្រឹត្យលេខ ១៧១ ស្តីពីមុខងារគណៈកម្មាធិការជាតិ គ្រប់គ្រង អភិវឌ្ឍន៍ តំបន់ឆ្នេរសមុទ្រកម្ពុជា ធៀបនឹង ច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨ ធៀបនឹងច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ២០០៦**

គណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រង អភិវឌ្ឍន៍ តំបន់ឆ្នេរសមុទ្រកម្ពុជា ត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីសម្របសម្រួលរវាងបណ្តាក្រសួងថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ខេត្តនានា សម្រាប់ការគ្រប់គ្រងតំបន់ឆ្នេរ រួមទាំងព្រៃកោងកាងផងដែរ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ តួនាទីរបស់គណៈកម្មាធិការនេះ ជួនកាលស្មុនស្មាញជាមួយនឹងសកម្មភាពផ្ទាល់ ដែលធ្វើឡើងដោយក្រសួងនីមួយៗ ជាហេតុនាំឱ្យមានភាពត្រួតស៊ីគ្នានូវកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែង ឬគោលនយោបាយផ្ទុយគ្នាផ្សេងៗ។ ដូចដែរបានឃើញនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធ នៃអង្គការលេខរបស់គណៈកម្មាធិការជាតិ ប្រធានគណៈកម្មាធិការជាតិ គឺជា រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ ចំណែករដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងបរិស្ថាន ជាអនុប្រធាន ហើយរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងទេសចរណ៍ គឺជាអនុប្រធានអចិន្ត្រៃយ៍។ ដោយឡែករដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ដែលមានភារកិច្ចទទួលខុសត្រូវលើការគ្រប់គ្រងផ្នែកផ្សេងទៀតនៃព្រៃកោងកាង ក្រោមដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួន ពុំមានតួនាទីសំខាន់ណាមួយសោះឡើយ។ គំនិតផ្តួចផ្តើមជាយុទ្ធសាស្ត្រ ឬផែនការអភិវឌ្ឍន៍ របស់គណៈកម្មាធិការជាតិ មិនមែនតែងតែស្របគ្នាឥតខ្ចោះ ជាមួយគ្នានឹងគោលនយោបាយ និងច្បាប់អភិរក្សជាក់លាក់ណាមួយ ដែលអនុវត្តដោយក្រសួងបរិស្ថាន ឬយុទ្ធសាស្ត្រគ្រប់គ្រងជលផល ដែលអនុវត្តដោយក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ។ ការណ៍នេះ បណ្តាលឱ្យមានភាពមិនស៊ីសង្វាក់គ្នាទាំងក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយ និងការងារគ្រប់គ្រង។

- **មាត្រា ២ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងធនធានទឹក និងឧតុនិយមឆ្នាំ២០០៧ ធៀបនឹង ច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ ២០០៦**

បើយោងតាមមាត្រា ២នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងធនធានទឹក និងឧតុនិយមឆ្នាំ២០០៧ អាណត្តិនៃក្រសួងធនធានទឹក និងឧតុនិយម គឺគ្រប់គ្រងបណ្តាអាងស្តុកទឹកនានា និងតំបន់ក្បែរខាង ដោយរួមបញ្ចូលទាំងប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីព្រៃកោងកាង ដែលមានសារៈសំខាន់បំផុតសម្រាប់រក្សាគុណភាពទឹក និងការគ្រប់គ្រងទឹកជំនន់។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ច្បាប់ស្តីពីជលផលរបស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ មានផលប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់ ដល់លក្ខខណ្ឌស្ថានភាពប្រសើរនៃព្រៃកោងកាង ដែលជាជម្រកចាំបាច់សម្រាប់ធនធានជលផលជាច្រើនប្រភេទ។ គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ធនធានទឹក ដូចជាទំនប់ ឬប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ដែលគ្រោងឡើងដោយក្រសួងធនធានទឹក និងឧតុនិយម

អាចបង្អាក់លំហូរទឹកធម្មជាតិ ដែលចាំបាច់សម្រាប់ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីព្រៃកោងកាង ជាហេតុនាំឱ្យមានភាពផ្ទុយគ្នា ជាមួយនឹងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងអភិរក្ស និងគ្រប់គ្រងជលផល របស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ។

- **មាត្រា ១១ នៃច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨ ធៀបនឹង អនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងសហគមន៍ នេសាទឆ្នាំ២០០៦**

នៅក្នុងតំបន់ទាំងឡាយណា ដែលព្រៃកោងកាង ដើរតួនាទីជាដែនជម្រកជលផលសមុទ្រយ៉ាងសំខាន់ផង និង ជាផ្នែកមួយនៃតំបន់ការពារធម្មជាតិផង ជម្លោះ ឬគំនិតផ្ទុយគ្នា ងាយនឹងកើតមានណាស់។ ឧទាហរណ៍ យុទ្ធសាស្ត្រ អភិរក្សព្រៃកោងកាងរបស់ក្រសួងបរិស្ថាន ផ្តល់វិធីសាស្ត្រផ្សេងគ្នាមួយសម្រាប់ការគ្រប់គ្រង និងការអភិរក្សជលផល ជាពិសេសនៅក្នុងតំបន់ទាំងឡាយណា ដែលត្រូវបានកំណត់ថាជាតំបន់អភិរក្សផង និងតំបន់ប្រើប្រាស់ប្រកបដោយ ចីរភាពផង។ តំបន់សហគមន៍ និងតំបន់ប្រើប្រាស់ប្រកបដោយចីរភាព អាចអនុញ្ញាតឱ្យប្រជាពលរដ្ឋ ដែលជាក្រុម អ្នកប្រើប្រាស់ធនធាន ជាពិសេសសហគមន៍តំបន់ការពារ មានលទ្ធភាពចូលទៅអាស្រ័យផល និងប្រើប្រាស់ ធនធាននានានៅក្នុងតំបន់ការពារទាំងនេះ (មាត្រា ១១ នៃច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិ ឆ្នាំ២០០៨)។

អនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងសហគមន៍ឆ្នាំ២០០៦ បង្ហាញថា សហគមន៍នេសាទ គឺស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រង របស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ដែលបាននឹងកំពុងជួយគាំទ្រសហគមន៍ ក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ តាមរយៈលទ្ធភាពទទួលបានធនធានជលផល តែមិនអនុញ្ញាតឱ្យមានការចូលរួមជាមួយវិស័យឯកជនក្នុងលក្ខខណ្ឌ ជួលរយៈពេលវែង ឬរយៈពេលខ្លី។ សហគមន៍នេសាទ មិនអាចធ្វើនេសាទលក្ខណៈពាណិជ្ជកម្ម (ខ្នាតធំ) បាន ទេ។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ជលផលថ្មី នៅតែមិនបានអនុញ្ញាតឱ្យសហគមន៍នេសាទចូលរួមជាមួយវិស័យឯកជនដដែរ។

៣.៤. ការវិភាគច្បាប់ពាក់ព័ន្ធសិទ្ធិសហគមន៍លើព្រៃកោងកាង

- **មាត្រា ៥៩-៦៣ នៃច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ២០០៦ ធៀបនឹង អនុក្រឹត្យស្តីពីគ្រប់គ្រងសហគមន៍នេសាទឆ្នាំ ២០០៦**

សហគមន៍នេសាទ ត្រូវបានបង្កើតឡើង ជាផ្នែកមួយនៃកំណែទម្រង់វិស័យជលផល នៅក្នុងឆ្នាំ២០០០។ គោលដៅចម្បងនៃការបង្កើនសហគមន៍នេសាទទាំងនេះ គឺដើម្បីធានាបាននូវការគ្រប់គ្រងប្រកបដោយនិរន្តរភាព ចំពោះធនធានជលផល ក៏ដូចជាធានាបាននូវការបែងចែកផលប្រយោជន៍ប្រកបដោយសមធម៌។ គោលបំណងថ្មី មួយបន្ថែមទៀត គឺបង្កើនការយល់ដឹងក្នុងចំណោមសហគមន៍មូលដ្ឋានអំពីសារៈសំខាន់នៃធនធានជលផល និង លើកកម្ពស់កម្រិតជីវភាពរបស់សហគមន៍នេសាទក្នុងស្រុកតាមរយៈការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ។ ច្បាប់ស្តីពីជលផល ឆ្នាំ២០០៦ គឺជាផ្នែកមួយយ៉ាងសំខាន់នៃបទបញ្ញត្តិ ដែលគាំទ្រដល់ការបង្កើតសហគមន៍នេសាទ។ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួង កសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ បានចេញសេចក្តីប្រកាសស្តីពីគោលការណ៍ណែនាំ ក្នុងការបង្កើតសហគមន៍ នេសាទឆ្នាំ២០០៧ ដើម្បីគាំទ្រដល់ដំណើរការបង្កើតសហគមន៍នេសាទទាំងនេះ។ បច្ចុប្បន្ន សហគមន៍នេសាទ សរុប មានចំនួន ៥១៦សហគមន៍នៅទូទាំងប្រទេស ដែលក្នុងនោះ ៤៧៥ ជាសហគមន៍នេសាទទឹកសាប និង ៤១ ទៀតជាសហគមន៍នេសាទតំបន់ឆ្នេរ [1] ។

ជំពូកទី១១ នៃច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ២០០៦ ផ្តល់នូវក្របខណ្ឌគតិយុត្តសម្រាប់សហគមន៍នេសាទ។ មាត្រា ៥៩ ដល់ ៦១ ចែងលម្អិតអំពី សិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា ក្នុងការស្ម័គ្រចិត្តបង្កើតសហគមន៍នេសាទ នៅលើទីតាំង រស់នៅរបស់ពួកគេ និងគោលការណ៍ណែនាំអំពីនីតិវិធីសម្រាប់ការបង្កើតសហគមន៍ ដែលកំណត់ដោយអនុក្រឹត្យ លេខ២៥ ក្នុងឆ្នាំ២០០៦ ព្រមទាំងការបែងចែកផ្នែកជាក់លាក់នានានៃដែននេសាទ ដោយរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ។ តំបន់នេសាទសហគមន៍ទាំងនេះ ត្រូវបានកំណត់ និងវាយតម្លៃឡើងវិញទៅតាមពេល វេលាកំណត់មួយ ដោយរដ្ឋបាលជលផល ដើម្បីធានាថា តំបន់នេសាទសហគមន៍ទាំងនោះ បានបំពេញតាម លក្ខខណ្ឌអេកូឡូស៊ី និងគាំទ្រដល់ការអនុវត្តសិទ្ធិបែបប្រពៃណីរបស់សហគមន៍ ជាមួយនឹងបទប្បញ្ញត្តិជាក់លាក់ នានាសម្រាប់កំណត់ព្រំប្រទល់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ និងបង្កើតកន្លែងសមស្របនានា ដែលស្របតាមការអនុវត្តប្រកប ដោយចីរភាព។

មាត្រា៦២ និង៦៣ សង្កត់ធ្ងន់លើទិដ្ឋភាពនៃការគ្រប់គ្រង និងអនុវត្តរបស់សហគមន៍នេសាទទាំងនេះ ជា ពិសេស អំពីរបៀបដែលសហគមន៍ត្រូវប្រកាន់ខ្ជាប់នូវផែនការគ្រប់គ្រង ដោយត្រូវមានការយល់ព្រម និងត្រួតពិនិត្យ ជាប្រចាំដោយរដ្ឋបាលជលផល។ ផែនការទាំងនេះ មានសារៈសំខាន់ណាស់សម្រាប់ការថែរក្សាគុណភាពអេកូឡូស៊ី នៅក្នុងព្រៃកោងកាង ពីព្រោះសហគមន៍ទាំងនេះ គ្រប់គ្រងសកម្មភាពនេសាទ និងទប់ស្កាត់ការបំផ្លិចបំផ្លាញដែន ជម្រកធនធានជលផល។ ច្បាប់ ហាមឃាត់យ៉ាងតឹងរឹងបំផុត ចំពោះការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម នៅក្នុងតំបន់ទាំងនេះ (ឧទាហរណ៍ ការលក់ ការដោះដូរ ការជួល) ដោយធានាថា សហគមន៍នេសាទ ផ្តោតទៅលើតែការអភិរក្ស និងប្រើ ប្រាស់ប្រកបដោយចីរភាព។ លើសពីនេះទៀត រដ្ឋមន្ត្រី មានអំណាចក្នុងការលុបចោលនូវតំបន់នេសាទរបស់សហ គមន៍ ប្រសិនបើ ទំនាស់ផលប្រយោជន៍សាធារណៈកើតមាននៅតំបន់នោះ បើទោះបីនេះជាវិធានការចុងក្រោយក៏ ដោយ។ មាត្រាទាំងនេះ ចូលរួមចាប់បង្ខំឱ្យអនុវត្តនូវវិធីសាស្ត្រ បែបការពារព្រៃកោងកាង និងបរិស្ថាន ដោយដាក់ បញ្ចូលនូវការចូលរួមរបស់សហគមន៍មូលដ្ឋាន ជាមួយនឹងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងអភិរក្សថ្នាក់ជាតិ ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរ ឡើងនូវនិរន្តរភាពនៃប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីព្រៃកោងកាង និងសមុទ្រ។

- **មាត្រា ២១-២៦ នៃច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨ រៀបរាប់និង ប្រកាសស្តីពីគោលការណ៍ណែនាំ នីតិវិធី និងដំណើរការសហគមន៍តំបន់ការពារឆ្នាំ២០១៧**

យោងតាមមាត្រា២៥ នៃច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងបរិស្ថានបានចេញប្រកាស ស្តីពីគោលការណ៍ណែនាំស្តីពីនីតិវិធី និងដំណើរការនៃការបង្កើត សហគមន៍តំបន់ការពារ ក្នុងឆ្នាំ២០១៧។ ដើម្បីគាំ ទ្រដល់ការបង្កើតសហគមន៍តំបន់ការពារ មាត្រា៤ កំណត់ថា ការគ្រប់គ្រង ត្រូវតែធានាដល់សិទ្ធិចូលរួមរបស់សហ គមន៍មូលដ្ឋាន ជនជាតិដើមភាគតិច និងសាធារណៈជន ក្នុងដំណើរការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត ទាក់ទងនឹងការអភិ រក្សា និងគ្រប់គ្រងជីវៈចម្រុះប្រកបដោយនិរន្តរភាព។

ច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨ មាត្រា២៥ ក៏ផ្តល់សិទ្ធិដល់សហគមន៍មូលដ្ឋាន ក្នុងការបង្កើតសហ គមន៍តំបន់ការពារ នៅក្នុងតំបន់ការពារផងដែរ។ ការណ៍នេះ អនុញ្ញាតឱ្យសហគមន៍មូលដ្ឋាន និងជនជាតិដើមភាគ តិច ចូលរួមក្នុងការគ្រប់គ្រង និងការប្រើប្រាស់ធនធានធម្មជាតិប្រកបដោយចីរភាព នៅក្នុងតំបន់ជាក់លាក់ជាច្រើន

នៃតំបន់ការពារ។ គោលបំណងចម្បងនៃការផ្តល់សិទ្ធិនេះ គឺដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើយនូវជីវភាពរស់នៅរបស់សហគមន៍ទាំងនេះ និងលើកកម្ពស់សុខុមាលភាពរបស់ពួកគេ។

មាត្រា ២១ សង្កត់ធ្ងន់អំពីសារៈប្រយោជន៍នៃការចូលរួមរបស់សហគមន៍មូលដ្ឋាន ក្រុមជនជាតិដើមភាគតិច សាធារណៈជន និងសង្គមស៊ីវិល ក្នុងការទទួលបានព័ត៌មាន និងការចូលរួមក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងអភិរក្សសម្រាប់ការគ្រប់គ្រងព្រៃកោងកាងប្រកបដោយចីរភាព។ មាត្រា២២ ដល់ ២៦ ពិពណ៌នាលម្អិតអំពីសិទ្ធិ និងទំនួលខុសត្រូវជាក់លាក់របស់សហគមន៍ទាំងនេះ នៅក្នុងក្របខណ្ឌអភិរក្ស។ រដ្ឋធានាដល់សិទ្ធិរបស់ក្រុមទាំងនេះ ក្នុងការចូលរួមប្រើប្រាស់តាមបែបប្រពៃណី នូវធនធានធម្មជាតិនៅក្នុងតំបន់អភិរក្ស និងប្រើប្រាស់ប្រកបដោយចីរភាព ក្រោមគោលការណ៍ណែនាំ ដែលធានាថា សកម្មភាពទាំងនេះ មិនប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរដល់ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីព្រៃកោងកាងនោះទេ (មាត្រា២២)។ មាត្រា២៣ បញ្ជាក់ច្បាស់ថា ការប្រើប្រាស់ធនធានធម្មជាតិរបស់សហគមន៍ ត្រូវគោរពតាមផែនការគ្រប់គ្រង និងគោលការណ៍ណែនាំផ្នែកបច្ចេកទេស ដើម្បីទ្រទ្រង់លក្ខខណ្ឌស្ថានភាពល្អប្រសើរនៃព្រៃកោងកាង។ លើសពីនេះទៀត ការកាប់ព្រៃធ្វើចម្ការលក្ខណៈប្រពៃណី ត្រូវបានរឹតត្បិតនៅតាមបណ្តាតំបន់អភិរក្ស និងតំបន់ស្នូលដើម្បីការពារដល់តំបន់ងាយរងគ្រោះទាំងនេះពីការរិចរិល (មាត្រា២៤)។

▪ មាត្រា៤៤ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា និងមាត្រា៤ នៃច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១

មាត្រា៤៤នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ទទួលស្គាល់សិទ្ធិជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុទាំងឡាយ នៅក្នុងប្រទេស (មាត្រា៤ នៃច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១)។ គ្មាននរណាម្នាក់ អាចត្រូវបានគេដកហូតភាពជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិនោះទេ លើកលែងតែ ក្នុងករណីមានទំនាស់នឹងផលប្រយោជន៍សាធារណៈ (មាត្រា៥) ហើយការកាន់កាប់ស្របច្បាប់ គឺចាំបាច់ដើម្បីទទួលបាននូវភាពជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ (មាត្រា៦)។ រដ្ឋអាចផ្តល់សិទ្ធិជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ ដល់បុគ្គល ឬនីតិបុគ្គលដែលមានសញ្ជាតិខ្មែរ ប៉ុន្តែត្រូវស្ថិតនៅក្នុងដែនកំណត់ ដែលត្រូវកំណត់ដោយច្បាប់ប៉ុណ្ណោះ។ រាល់ការផ្ទេរ ឬផ្លាស់ប្តូរ ចំពោះភាពជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិទាំងអស់ ត្រូវតែអនុលោមតាមវិធានទូទៅ សម្រាប់ការលក់ ការផ្ទេរមរតក ការផ្លាស់ប្តូរ អំណោយ ឬសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ តាមការតម្រូវដោយច្បាប់។ យោងតាមរបាយការណ៍ជាតិស្តីពីស្ថានភាពប្រជាសាស្ត្រ និងសេដ្ឋកិច្ចសង្គមរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចនៅកម្ពុជាឆ្នាំ២០១៩ មានប្រជាពលរដ្ឋតែ២៥៥នាក់ប៉ុណ្ណោះ ដែលបានអះអាងថាខ្លួនជាជនជាតិដើមភាគតិច កំពុងរស់នៅតាមបណ្តាខេត្តជាប់ឆ្នេរសមុទ្រទាំងបួន (១៥ភូមិ)[5]។ ការផ្តល់សិទ្ធិកាន់កាប់ទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ បន្ទាប់ពីបានចុះបញ្ជីជាសម្បត្តិសាធារណៈរបស់រដ្ឋ ដោយក្រសួង ឬស្ថានអង្គភាពដែលទទួលខុសត្រូវ មិនទាន់បានគ្របដណ្តប់លើទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ ឬឯកជនរបស់រដ្ឋទាំងអស់នោះទេ។ ឧទាហរណ៍ គ្រប់សហគមន៍នេសាទ[1] និងសហគមន៍តំបន់ការពារ ទាំងអស់ ដែលកំណត់ដោយប្រកាសរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ឬរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងបរិស្ថាន មិនទាន់ទទួលបានប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិ(ប្លង់រឹង)នៅឡើយទេ។ ដូច្នេះ សក្តានុពលនៃការដោះដូរ និងការធ្វើអនុបយោគ លើសិទ្ធិគ្រប់គ្រងតំបន់សហគមន៍ ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅក្នុងព្រៃកោងកាង អាចគ្មានសុវត្ថភាព ដោយសារការធ្វើអនុបយោគទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈរបស់រដ្ឋ ទៅជាកម្មសិទ្ធិឯកជនរបស់រដ្ឋ(មាត្រា១៦) ពេលណាទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈរបស់រដ្ឋនេះ បាត់បង់ផលប្រយោជន៍សាធារណៈរបស់ខ្លួន។

៣.៥. ការវិភាគច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងយន្តការដោះស្រាយជម្លោះ

- **មាត្រា ២០ នៃច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨ រៀបរយ មាត្រា ១៤ និងមាត្រា ៧២ នៃច្បាប់ស្តីពី ជលផលឆ្នាំ២០០៦**

ច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨ មាត្រា ២០ ពណ៌នាអំពីដំណើរការដោះស្រាយជម្លោះ តាមរយៈការ បង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិដោះស្រាយទំនាស់ លើការគ្រប់គ្រងតំបន់ការពារធម្មជាតិ(NCRPAM) ដែលដឹកនាំ ដោយរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងបរិស្ថាន ដោយមានការចូលរួមពីក្រសួង និងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធដែលជាសមាជិក។ គណៈកម្មាធិ ការជាតិដោះស្រាយទំនាស់ ត្រូវបង្កើតឡើងដើម្បីជួយដល់ការពិភាក្សា ការពិគ្រោះ និងការដោះស្រាយជម្លោះចំពោះ តំបន់ការពារធម្មជាតិ។

ច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ២០០៦ មិនបានចែងមាត្រាជាក់លាក់ណាមួយ សម្រាប់ដោះស្រាយជម្លោះនោះទេ ប៉ុន្តែ មាត្រា ៧២ អនុញ្ញាតឲ្យមន្ត្រីជលផល ដែលបានក្លាយជាមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ មានអំណាចទទួល និងដាក់ពាក្យប ណ្តឹង ស៊ើបអង្កេត ត្រួតពិនិត្យ ទប់ស្កាត់ និងការពាររាល់ការបំពានពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសជលផល។ ទោះជា យ៉ាងណាក៏ដោយ មាត្រា ១៤ នៃច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ២០០៦ ដាក់ចេញនូវគោលការណ៍ដោះស្រាយជម្លោះ ជា គោលការណ៍សំខាន់សម្រាប់អភិវឌ្ឍផែនការគ្រប់គ្រងជលផលជាតិ។ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ មិន បានបង្កើនផែនការគ្រប់គ្រងជលផលជាតិ ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ១៤ ទេ។ ប៉ុន្តែ ក្រសួងកំណត់យកក្របខណ្ឌ ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់ជលផល(SPF) ដែលបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពសម្រាប់ឆ្នាំ២០១៥-២០២៤ មកអនុវត្ត ជំនួស ដើម្បីជាមគ្គុទេសន៍សម្រាប់គោលនយោបាយជលផលជាតិ [៦]។

- **មាត្រា ៤៧ និង ២៣៧ នៃច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ ២០០១**

យោងតាមមាត្រា ៤៧ នៃច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ ការខ្វែងគំនិតគ្នាណាមួយដែលកើតឡើងរវាងម្ចាស់ភាគី កាន់កាប់ទាក់ទងនឹងអចលនវត្ថុ ត្រូវអនុវត្តតាមនីតិវិធីស៊ើបអង្កេត និងដោះស្រាយទំនាស់ជាក់លាក់ណាមួយ។ លទ្ធ ផលនៃការស៊ើបអង្កេត នឹងត្រូវបានបង្ហាញដល់គណៈកម្មការសុរិយោដី ដែលបង្កើតឡើងដោយក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ ដើម្បីកាត់សេចក្តីជាលើកចុងក្រោយ។ ប្រសិនបើភាគីជម្លោះ មិនពេញចិត្តនឹងសេចក្តី សម្រេចនោះ គេអាចដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅតុលាការដើម្បីដោះស្រាយបន្ត។ នីតិវិធីក្នុងដំណើរប្រតិបត្តិការ និងការ រៀបចំរបស់គណៈកម្មការនេះ នឹងត្រូវកំណត់ដោយអនុក្រឹត្យ។ មាត្រា ២៣៧ ចែងថា កំឡុងពេលប្រតិបត្តិការវាស់ វែងសុរិយោដី វិវាទណាមួយអំពីការវាស់វែងក្បាលដី ឬម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ គួរតែត្រូវបានដោះស្រាយ ដោយការអញ្ជើញភា គីជម្លោះឱ្យធ្វើការផ្សះផ្សាគ្នា។ ប្រសិនបើមានវិវាទក្នុងពេលប្រគល់ប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិ រដ្ឋបាលសុរិយោដី នឹងពិចារណា ទៅលើឈ្មោះម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដែលបានចុះបញ្ជីតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ហើយនឹងមិនផ្លាស់ប្តូរ ឬប្រគល់ប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិទៅឱ្យ អ្នកផ្សេងឡើយ។

នៅប្រទេសកម្ពុជា ការដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី ជាពិសេសចំពោះអចលនទ្រព្យដែលមានវិញ្ញាប័ត្រប័ណ្ណសម្គាល់ ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ឬបានចុះបញ្ជី រួមបញ្ចូលនូវយន្តការចម្រុះ ដូចមានរៀបរាប់លម្អិតនៅក្នុងរបាយការណ៍ឆ្នាំ២០១៦ ដោយអង្គការវេទិកាមិនមែនរដ្ឋាភិបាលស្តីពីកម្ពុជា។ យន្តការទាំងនេះ ត្រូវបានរៀបចំឡើង ដើម្បីសម្រួលដល់ចរិក

លក្ខណៈ និងភាពស្មុគស្មាញជាក់លាក់ណាមួយនៃជម្លោះដីធ្លី។ យន្តការទាំងនេះ រួមបញ្ចូលអាជ្ញាធរគ្រប់គ្រងថ្នាក់ មូលដ្ឋាន ដូចជាក្រុមប្រឹក្សាឃុំ/សង្កាត់ និងស្ថាប័នជំនាញពាក់ព័ន្ធជាច្រើនទៀត រួមទាំងគណៈកម្មការរដ្ឋបាល និង សុរិយោដីផងដែរ។

លើសពីនេះទៅទៀត អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី និងអង្គការពិសេសសម្រាប់ដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី ស្ថិត នៅក្រោមក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់។ ប្រព័ន្ធច្បាប់ដែលតំណាងដោយតុលាការ មានសារៈ សំខាន់ណាស់ ក្នុងការដោះស្រាយវិវាទដែលកាន់តែស្មុគស្មាញ។ វិធីសាស្ត្រពហុជាន់នេះ ធានាថា វិវាទដីធ្លី អាចត្រូវ បានយកទៅដោះស្រាយនៅកម្រិតផ្សេងៗគ្នា អាស្រ័យលើតម្រូវការជាក់ស្តែង និងក្របខណ្ឌគតិយុត្តដែលពាក់ព័ន្ធ។

យោងតាមរបាយការណ៍របស់អង្គការវេទិកាមិនមែនរដ្ឋាភិបាលស្តីពីកម្ពុជា ដែលបានចេញផ្សាយនៅឆ្នាំ២០១៦ [7] យន្ត ការដោះស្រាយវិវាទផ្លូវការ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា មានចំនួនប្រាំមួយ។

- **ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ/សង្កាត់៖** ស្ថិតនៅក្នុងកម្រិតនៃការដោះស្រាយវិវាទថ្នាក់មូលដ្ឋាន ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ/សង្កាត់ ដើរតួ នាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការសម្រុះសម្រួលវិវាទរបស់សហគមន៍ ទោះបីជាខ្វះខាតសិទ្ធិអំណាចក្នុងការសម្រេច ចិត្តជាផ្លូវការក៏ដោយ។ ករណីវិវាទដីធ្លីភាគច្រើន ចាប់ផ្តើមដោះស្រាយជាដំបូង នៅកម្រិតថ្នាក់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ/ សង្កាត់នេះ ទោះបីជាពុំមាននីតិវិធីផ្លូវការសម្រាប់ដោះស្រាយវិវាទក៏ដោយ។
- **គណៈកម្មការសុរិយោដី៖** ស្ថាប័ននេះ ដោះស្រាយវិវាទទាក់ទងនឹងដីធ្លី ដែលគ្មានប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិ និងអនុវត្ត ដំណើរការនៅបីកម្រិតផ្សេងគ្នាគឺ ថ្នាក់ស្រុក/ខណ្ឌ ថ្នាក់ខេត្ត/ក្រុង និងថ្នាក់ជាតិ។ ករណីដែលវិវាទមិនអាច ដោះស្រាយបាននៅថ្នាក់ស្រុកចំនួនបីលើក វិវាទនោះត្រូវបញ្ជូនទៅថ្នាក់ខេត្ត ហើយប្រសិនបើចាំបាច់គឺត្រូវ បញ្ជូនទៅដល់ថ្នាក់ជាតិ។
- **គណៈកម្មការរដ្ឋបាល៖** គណៈកម្មការពិសេសនេះ មានសារៈសំខាន់ណាស់ អំឡុងពេលអនុវត្តដំណើរការ ចុះបញ្ជីដីធ្លីមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ (SLR) ដោយគណៈកម្មការពិសេសនេះ មានភារកិច្ចជាពិសេស ក្នុងការ ដោះស្រាយវិវាទ នៅក្នុងតំបន់វិនិច្ឆ័យនៃការចុះបញ្ជីដីធ្លីមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ។ ករណីវិវាទ ដែលមិនអាច ដោះស្រាយបានដោយគណៈកម្មការនេះ ត្រូវបញ្ជូនទៅគណៈកម្មការសុរិយោដីថ្នាក់ជាតិ។
- **អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី៖** ដឹកនាំដោយឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី មានតួនាទីដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីស្មុគស្មាញ លើសពីដែនសមត្ថកិច្ចរបស់គណៈកម្មការសុរិយោដី។ អាជ្ញា ធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីនេះ រួមបញ្ចូល ស្ថាប័នចំនួន២៦ ដោយមានអគ្គលេខាធិការដ្ឋានមួយដឹកនាំ ដោយរដ្ឋមន្ត្រីមួយរូប និងអគ្គលេខាធិការមួយរូប។
- **ក្រុមការងារដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីស្ថិតក្រោមក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់៖** ដោយបង្កើត ឡើងក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៦ អង្គការនេះផ្តោតលើបញ្ហាវិវាទដីធ្លីបន្ទាន់នៅទូទាំងខេត្ត ដោយសង្កត់ធ្ងន់លើ ការផ្សះផ្សារវាងភាគីវិវាទ។ មន្ត្រីក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ ចំនួនប្រាំនាក់ ជាអ្នកទទួល បន្ទុកផ្សះផ្សារ ក្នុងមួយករណីៗ។

- **តុលាការ៖** តុលាការកម្ពុជា មានអណតិក្នុងការដោះស្រាយវិវាទលើដីដែលមានប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិ។ តុលាការ ដោះស្រាយវិវាទតាមឋានៈក្រុមជាបីកម្រិត៖ សាលាដំបូង សាលាឧទ្ធរណ៍ និងតុលាការកំពូល។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ដំណើរការនេះ ច្រើនតែរងនូវការរិះគន់ ចំពោះថ្ងៃចំណាយខ្ពស់ និងលទ្ធភាពទទួលបានសេវាទាប សម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ។

៣.៦. វឌ្ឍនភាពនៃកំណែទម្រង់លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធនាពេលបច្ចុប្បន្ន

ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី បានចេញសេចក្តីសម្រេចលេខ៦៤ នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៤ [៨] ដោយបង្កើតគណៈកម្មាធិការមួយ ដែលដឹកនាំដោយ គណៈកម្មាធិការជាតិ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ នៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ (គ.ជ.ប) ដើម្បីធ្វើវិសោធនកម្ម និងកែសម្រួលក្របខណ្ឌគតិយុត្ត ក្នុងការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើ ផលផល និងតំបន់ការពារដែលការណ៍នេះ ឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យឃើញអំពីការទទួលស្គាល់របស់រដ្ឋាភិបាល ចំពោះតម្រូវការចាំបាច់សម្រាប់កំណែទម្រង់គ្រប់ជ្រុងជ្រោយនៅក្នុងវិស័យទាំងនេះ ដើម្បីធានាឱ្យបាននូវការគ្រប់គ្រងធនធានប្រកបដោយចីរភាព និងអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។ ប្រធាន គ.ជ.ប គឺជាឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ។ នៅឆ្នាំ២០២២ លេខាធិការដ្ឋាន គ.ជ.ប អនុលោមតាមសេចក្តីសម្រេចលេខ៦៤ ដែលអនុម័តក្នុងឆ្នាំ២០១៤ បានធ្វើលិខិតលម្អិតមួយច្បាប់ ដើម្បីធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពជូនឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី និងជាមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ នូវវឌ្ឍនភាពនៃសេចក្តីព្រាងច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងព្រៃឈើ ផលផល និងតំបន់ការពារធម្មជាតិ។ លិខិតនោះ បានសង្កត់ធ្ងន់ថា សេចក្តីព្រាងច្បាប់ទាំងនោះ កំពុងត្រូវបានកែសម្រួលយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ ដោយផ្អែកលើការណែនាំកម្រិតខ្ពស់ ដើម្បីធានាប្រសិទ្ធភាពនិងការអនុលោមតាមតម្រូវការច្បាប់ និងបទប្បញ្ញត្តិ។ ដំណើរការនេះ បានដាក់បញ្ចូលនូវការរួមចំណែកយ៉ាងសកម្មរបស់មន្ត្រីបច្ចេកទេសដែលមានសមត្ថភាពខ្ពស់ មកពីក្រសួងមហាផ្ទៃ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងក្រសួងបរិស្ថាន ដែលពួកគេបានធ្វើការរួមគ្នា រៀបចំបង្កើតច្បាប់នានា ដើម្បីនឹងជំរុញការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាពនិងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនៅក្នុងប្រទេស។ ក្រោយមកនៅឆ្នាំ២០២៣ ការិយាល័យនៃទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី បានចេញសេចក្តីប្រកាសមួយទៀត គឺសេចក្តីជូនដំណឹងលេខ១២៤ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០២៣ [៩] ដើម្បីធ្វើការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នាចំពោះសេចក្តីសម្រេចសំខាន់ៗ ពាក់ព័ន្ធនឹងការបង្កើតសេចក្តីព្រាងច្បាប់ថ្មីៗស្តីពីព្រៃឈើ ផលផល និងតំបន់ការពារធម្មជាតិនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ព័ត៌មានសំខាន់ៗ នៅក្នុងលិខិតមានដូចតទៅ៖

១. **ច្បាប់ថ្មី៖** រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បានយល់ព្រមរៀបចំច្បាប់ថ្មីៗសម្រាប់ព្រៃឈើ ផលផល និងតំបន់ការពារធម្មជាតិ ដោយមិនបាច់ធ្វើវិសោធនកម្មច្បាប់ ដែលមានស្រាប់ទេ។ សេចក្តីសម្រេចចិត្តនេះ បញ្ជាក់ពីការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់រដ្ឋាភិបាល ក្នុងការធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពគ្រប់ជ្រុងជ្រោយនៅក្នុងវិស័យទាំងនេះ។
២. **គួនាទីរបស់រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ៖** ច្បាប់ថ្មីទាំងនេះ នឹងកំណត់បានយ៉ាងច្បាស់ នូវការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិក្នុងការគ្រប់គ្រង អភិរក្ស និងអភិវឌ្ឍន៍ធនធានព្រៃឈើ ផលផល និងតំបន់ការពារធម្មជាតិ ក្រោមវិធានយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន។ ច្បាប់ទាំងនេះ នឹងពិពណ៌នាអំពីមុខងារ និងការទទួលខុសត្រូវជាក់

លាក់នានា ដែលត្រូវផ្ទេរទៅឱ្យអាជ្ញាធរមូលដ្ឋានទាំងនេះ តាមរយៈបទបញ្ញត្តិទាំងឡាយរបស់រដ្ឋាភិបាល ក្នុងការ ចេញអនុក្រឹត្យ ដើម្បីធ្វើការផ្ទេរទាំងនេះមានសុពលភាពស្របច្បាប់។

៣. ដំណើរការរៀបចំសម្រាប់ការអនុវត្ត៖ សេចក្តីព្រាងអនុក្រឹត្យ ទាក់ទងនឹងការផ្ទេរ ការទទួលខុសត្រូវ និងមុខងារគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ទៅឱ្យរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ នឹងត្រូវរៀបចំឡើង។ អនុក្រឹត្យនេះ នឹងត្រៀមដាក់ ជូនទៅនាយករដ្ឋមន្ត្រី ដើម្បីធ្វើការត្រួតពិនិត្យ និងសម្រេច ភ្លាមៗបន្ទាប់ពីច្បាប់ថ្មីៗត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើប្រាស់ និងដាក់ឱ្យចូលជាធរមាន នៅពេលចុះហត្ថលេខា។

មាត្រា៨៦៤ នៃក្រមបរិស្ថាន និងធនធានធម្មជាតិឆ្នាំ២០២៣ នឹងធ្វើមោឃភាព លើច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្ម ជាតិឆ្នាំ២០០៨ និងច្បាប់ស្តីពីការការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិឆ្នាំ១៩៩៦។

៤. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និងសំណូមពរ

ឯកសារនេះ បង្ហាញថា ទោះបីជាក្របខណ្ឌគតិយុត្តបច្ចុប្បន្ន មានលក្ខណៈទូលំទូលាយគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីគាំទ្រ ដល់ការការពារព្រៃកោងកាង ប្រកបដោយចីរភាពនៅកម្ពុជាក៏ដោយ ក៏នៅមានចន្លោះប្រហោងក្នុងបណ្តាច្បាប់នានា ជាធរមាន ដែលបង្កឱ្យមានអសុវត្ថិភាព លើសិទ្ធិកាន់កាប់ព្រៃកោងកាង និងដែនសមត្ថកិច្ចត្រួតស៊ីគ្នា រវាងក្រសួង ស្ថាប័នមួយចំនួន ជាហេតុនាំឱ្យមានគំនិតផ្ទុយគ្នា ដែលអាចរារាំងដល់ការគ្រប់គ្រងព្រៃកោងកាងឱ្យបានល្អ និង មានប្រសិទ្ធភាព។ អត្ថិភាពនៃភាពខុសគ្នាខាងដែនសមត្ថកិច្ច អាចបង្កឱ្យមានការភ័នច្រលំ និងរារាំងដល់អភិបាល កិច្ច និងការគ្រប់គ្រងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនៃប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីព្រៃកោងកាងដ៏សំខាន់ទាំងនេះ។

គំនិតផ្ទុយគ្នា និងដែនសមត្ថកិច្ចត្រួតស៊ីគ្នាទាំងអស់នេះ បង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ រវាងក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងក្រសួងបរិស្ថាន ព្រមទាំងបានកើតមានចំពោះស្ថាប័នសំខាន់ៗដទៃទៀត ដូចជាក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ និងក្រសួងធនធានទឹក និងឧតុនិយមផងដែរ។ ជម្លោះទាំងនេះ គួសបញ្ជាក់ពីភាពស្មុគ ស្មាញនៃការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី ដែលចាក់ប្រេះប្រសព្វគ្នាដោយក្របខណ្ឌគតិយុត្តិជាច្រើនវិស័យផ្សេងៗគ្នា។

ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ទទួលបន្ទុកគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីសមុទ្រ និងទឹកភ្លាវ រួមបញ្ចូល ទាំងព្រៃកោងកាងផង យោងតាមមាត្រាទី៣ និងទី៦ នៃច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ២០០៦។ ចំណែកក្រសួងបរិស្ថាន ត្រូវគ្រប់គ្រងតំបន់ការពារធម្មជាតិ រួមបញ្ចូលព្រៃកោងកាង និងតំបន់ការពារសមុទ្រ បើអនុលោមតាមមាត្រាទី២ និង ទី៧ នៃច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨។ ទោះបីជា នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៦ មានការផ្លាស់ប្តូរដែនសមត្ថកិច្ច រវាងក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងក្រសួងបរិស្ថានក៏ដោយ ក៏ច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ២០០៦ ដែលអនុ វត្តចំពោះការគ្រប់គ្រងជលផល ក្រោមសមត្ថកិច្ចរបស់រដ្ឋបាលជលផលនៃក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ នៅតែមានសុពលភាពដដែរ។ បទបញ្ញត្តិទាំងនេះ នឹងនៅតែបន្តអនុវត្ត លុះណាតែត្រូវបានលុបចោល ឬធ្វើមោឃ ភាពដោយច្បាប់ជំនួស។ ក្រសួងបរិស្ថាន មានសិទ្ធិអំណាចគ្រប់គ្រងតំបន់ការពារ ស្របតាមច្បាប់ស្តីពីជលផល ចំពោះសកម្មភាពនេសាទខុសច្បាប់ តាមរយៈកិច្ចសហការជាមួយមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ជលផល នៃក្រសួង កសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ។ កិច្ចសម្របសម្រួលក្នុងការពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ នៅក្នុងចំណោមគណៈកម្មាធិ

ការអន្តរក្រសួង ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយរដ្ឋាភិបាល តាមរយៈសារាចរណែនាំលេខ០៥ ស្តីពីវិធានការចាំបាច់ក្នុង ការពង្រឹងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិឆ្នាំ២០១៦ និងសេចក្តីសម្រេច របស់គណៈរដ្ឋមន្ត្រីលេខ១២៧ ស្តីពីការ បង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបបទល្មើសធនធានធម្មជាតិឆ្នាំ២០១៦ (សូមមើលលម្អិតក្នុង ឧបសម្ព័ន្ធ)។

ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ ទទួលបន្ទុកគ្រប់គ្រងការរៀបចំគោលនយោបាយប្រើប្រាស់ដី ដី រួមបញ្ចូលទាំងតំបន់ដែលមានព្រៃកោងកាងផងដែរ។ យោងតាមមាត្រា៨នៃច្បាប់គ្រប់គ្រង ប្រើប្រាស់ និងបែង ចែកទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋឆ្នាំ២០២០ និងមាត្រា៣ ១៦ និង១៧នៃច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ ព្រៃកោងកាងភាគច្រើន ពុំ ទាន់បានចុះបញ្ជីជាផ្លូវការ ថាជាទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈរបស់រដ្ឋនៅឡើយទេ។ ដំណើរការចុះបញ្ជី នឹងរៀបចំធ្វើ ឡើងបន្ទាប់ពីព្រៃកោងកាង ត្រូវបានបោះបង្គោលកំណត់ដែនសីមា និងទទួលស្គាល់ថាជាសម្បត្តិសាធារណៈរបស់ រដ្ឋ ដែលបានចាត់ជាតំបន់ការពារធម្មជាតិ (ដែនជម្រកសត្វព្រៃ ឬឧទ្យានជាតិដើម) ក្រោមយុត្តាធិការរបស់ ក្រសួងបរិស្ថាន។ ការចុះបញ្ជីតំបន់ព្រៃកោងកាង ក៏អាចអនុវត្តបានតាមរយៈអនុក្រឹត្យស្តីពីតំបន់គ្រប់គ្រងជលផលស មុទ្រ ដែលរួមបញ្ចូលទាំងតំបន់ព្រៃកោងកាងផង នេះបើកំណត់តាមមាត្រា១១ និង១២នៃច្បាប់ជលផលឆ្នាំ ២០០៦។ ការចុះបញ្ជីនេះ ក៏ប៉ះពាល់ផងដែរ ដល់សហគមន៍នេសាទ និងសហគមន៍តំបន់ការពារ ដែលតំបន់ ការពាររបស់ពួកគេស្ថិតនៅក្នុងតំបន់ទាំងពីរនេះ គឺតំបន់គ្រប់គ្រងជលផលសមុទ្រ និងតំបន់ការពារធម្មជាតិ។

តំបន់ព្រៃកោងកាងជាច្រើន ត្រូវបានគំរាមកំហែង ដោយសារតែកង្វះព័ត៌មានស្តីពីទិន្នន័យចុះបញ្ជីដី (បើផ្អែក តាមមាត្រា៣នៃច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ និងមាត្រា១៤នៃច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារឆ្នាំ២០០៨) និងកង្វះការសម្រប សម្រួល ក្នុងចំណោមបណ្តាក្រសួងទាំងបី គឺក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ក្រសួងបរិស្ថាន និងក្រសួង រៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់។ តំបន់ព្រៃកោងកាងទាំងនេះ មិនទាន់ត្រូវបានកំណត់ព្រំដែនឱ្យបានត្រឹម ត្រូវនៅឡើយទេ ដែរនេះជាហេតុបណ្តាលឱ្យមានការទន្ទ្រាន ការកាប់ឆ្ការ និងការចាក់លុបយកដី ទៅលើតំបន់ដែល មានព្រៃកោងកាងដុះលូតលាស់។ ប៉ុន្តែ ប្រព័ន្ធអនុវត្តច្បាប់ នៅមិនទាន់រឹងមាំគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីបង្ការទប់ស្កាត់ សកម្មភាពខុសច្បាប់នានា និងដើម្បីការពារព្រៃកោងកាង។ តំបន់ព្រៃកោងកាងខ្លះ ត្រូវបានធ្វើអនុបយោគ ឱ្យទៅជា ដីឯកជនរបស់រដ្ឋ ក្រោមរូបភាពគម្រោងសម្បទាន ឬដីឯកជន ដោយសារកង្វះការបោះបង្គោលព្រំសីមា និងទិន្នន័យ ចុះបញ្ជី ពុំទាន់មាននៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ។ ព្រៃកោងកាងខ្លះៗដែលស្ថិតនៅក្រោមដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ក្រសួងបរិស្ថាន ត្រូវបានធ្វើអនុបយោគ ឱ្យទៅជាដីឯកជនរបស់រដ្ឋ ជាផ្នែកនៃគម្រោងអេកូទេសចរណ៍ និងតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស។ ចំនុចនេះអាចធ្វើឡើងបានតាមរយៈអនុក្រឹត្យមួយចំនួនស្តីពីការធ្វើអនុបយោគទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈរបស់រដ្ឋ ទៅ ជាទ្រព្យសម្បត្តិឯកជនរបស់រដ្ឋ។

ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានេះ រដ្ឋាភិបាលបានបង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រង និងអភិវឌ្ឍន៍តំបន់ឆ្នេរ ក្នុងឆ្នាំ ២០១២ ដើម្បីគ្រប់គ្រងធនធានតំបន់ឆ្នេរប្រកបដោយនិរន្តរភាព តាមសេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈរដ្ឋមន្ត្រីលេខ៤៥

¹ ពុំមានអនុក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតតំបន់គ្រប់គ្រងជលផលសមុទ្រនៅក្នុងតំបន់ព្រៃកោងកាងទេ។

សារពរណេនាំលេខ០៥ និងសេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈរដ្ឋមន្ត្រីលេខ១២៧ ដែលបានចេញក្នុងឆ្នាំ២០១៦ ដើម្បី ទប់ស្កាត់សកម្មភាពខុសច្បាប់ និងលើកកម្ពស់ប្រសិទ្ធភាពនៃការអនុវត្តច្បាប់លើវិស័យផ្សេងៗ រួមបញ្ចូលទាំងវិស័យ ព្រៃឈើ ជលផល និងការការពារសត្វព្រៃ។ ទោះបីជា មានមូលដ្ឋានច្បាប់ និងការសម្របសម្រួលរឹងមាំ ក្នុងចំណោម គណៈកម្មាធិការអន្តរក្រសួងក៏ដោយ ក៏ការគ្រប់គ្រងព្រៃកោងកាងនៅកម្ពុជា ប្រឈមនឹងបញ្ហាសំខាន់ៗជាច្រើន ជា ពិសេស ជម្លោះលើការគ្រប់គ្រង និងការប្រើប្រាស់ធនធាន ក្នុងចំណោមបណ្តាភាគីពាក់ព័ន្ធ និងការទទួលបាន ព័ត៌មានសាធារណៈ សម្រាប់គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ណាមួយ។

ការប្រកួតប្រជែងរវាងការពង្រីកវិស័យទេសចរណ៍ ការអភិវឌ្ឍវារីប្បកម្ម នគរូបនីយកម្ម និងការអភិវឌ្ឍផ្សេងៗ ទៀត កំពុងបំផ្លាញព្រៃកោងកាង [10]។ គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ដែលអាចរកបាន មិនត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយ ទៅដល់សហ គមន៍មូលដ្ឋានទាន់ពេលវេលាទេ²។ ការណ៍នេះ មិនបានអនុលោមតាមមាត្រា៤ នៃច្បាប់ស្តីពីព្រៃឈើឆ្នាំ២០០១ មាត្រា២៨ នៃច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ២០០៦ ច្បាប់ស្តីពីការពារបរិស្ថាន និងធនធានធម្មជាតិឆ្នាំ១៩៩៦ និងអនុក្រឹត្យ ស្តីពីការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថានឆ្នាំ១៩៩៩នោះឡើយ។

ប្រទេសកម្ពុជា កំពុងធ្វើកំណែទម្រង់ច្បាប់ដែលមានស្រាប់ទាំងបួន ដែលនេះអាចជាឱកាសសម្រាប់បកម្ពុជា ក្នុងការកែតម្រូវច្បាប់របស់ខ្លួន ជាពិសេសទាក់ទងនឹងមាត្រាជាក់លាក់ ដែលមានមតិ ឬគំនិតផ្ទុយគ្នា សំដៅស្វែងរក ភាពស៊ីសង្វាក់គ្នា និងសុខដុមរមនា។ ក្រមបរិស្ថាន និងធនធានធម្មជាតិឆ្នាំ២០២៣ បានធ្វើមោឃភាព លើច្បាប់ស្តី ពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ភូមិបាលថ្មី កំពុងត្រូវបានពិភាក្សា នៅថ្នាក់អន្តរក្រសួង និង ពិភាក្សាជាមួយភាគីពាក់ព័ន្ធកាន់តែទូលំទូលាយ ទាំងនៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ។

ក្រៅពីការកែលម្អក្នុងកម្រិតលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តិ ក៏នៅមានបញ្ហាមូលដ្ឋាន ដែលទាមទារឱ្យមានការដោះ ស្រាយនៅកម្រិតការអនុវត្តផ្ទាល់ ហើយគួរនាំទិសរបស់សភា គឺចាំបាច់ត្រូវជួយត្រួតពិនិត្យ និងតាមដានវឌ្ឍនភាពនៃ ការអនុវត្ត។ បញ្ហាជាមូលដ្ឋានដែលត្រូវដោះស្រាយទាំងនោះ មានដូចខាងក្រោម៖

ការកំណត់ទំនួលខុសត្រូវឱ្យបានច្បាស់លាស់៖ ចាំបាច់គួរកំណត់ការទទួលខុសត្រូវ និងដែនសមត្ថកិច្ចក្នុងការ គ្រប់គ្រងព្រៃកោងកាងរវាងក្រសួងផ្សេងៗគ្នាឱ្យកាន់តែលម្អិត និងច្បាស់លាស់។ កត្តានេះ នឹងចូលរួមក្នុងការកំណត់ តួនាទី និងទំនួលខុសត្រូវ របស់ក្រសួងនីមួយៗ ដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការគ្រប់គ្រងព្រៃកោងកាង និងកំណត់យ៉ាង

² មានឧបទ្វីបហេតុដែលសហគមន៍ និងអាជ្ញាធរមូលដ្ឋានមិនត្រូវបានជូនដំណឹងអំពីគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ដែលកើតឡើងនៅក្នុង តំបន់ជុំវិញរបស់ពួកគេ។ ឧទាហរណ៍ មានការចាក់សំរាមក្នុងព្រៃកោងកាងសម្រាប់សាងសង់ផ្លូវក្នុងភូមិព្រៃកន្តោត ឃុំព្រែក កន្តោត ស្រុកទឹកឈូ ខេត្តកំពត និងឧប្បត្តិហេតុមួយទៀតនៃការបូមខ្សាច់នៅដែនជម្រកសត្វព្រៃពាមក្រសោម នៅស្រុក មណ្ឌលសីមា ខេត្តកោះកុង។ សហគមន៍ និងអាជ្ញាធរមូលដ្ឋានមិនត្រូវបានជូនដំណឹងអំពីការអនុម័ត និងការអនុវត្តគម្រោង ទាំងនេះ [11], [12]។

ច្បាប់នូវដែនសមត្ថកិច្ចរៀងៗខ្លួន។ កត្តានេះ ក៏នឹងធានាបានថា ការទទួលខុសត្រូវនឹងមិនត្រួតស៊ីគ្នា ហើយក្រសួងស្ថាប័នទាំងអស់នោះ នឹងបានដឹងពីតួនាទី និងភារកិច្ចយ៉ាងជាក់ច្បាស់របស់ខ្លួន។

ផែនការគ្រប់គ្រងចម្រុះ៖ ចាំបាច់គួរលើកទឹកចិត្តដល់ការអភិវឌ្ឍន៍ផែនការគ្រប់គ្រងតំបន់ឆ្នេរចម្រុះ ដែលចូលរួមគ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីធានាថា រាល់សកម្មភាពទាំងអស់ បានសុខដុមរមនានឹងគ្នា និងគាំទ្រដល់ការអភិរក្សព្រៃកោងកាង។ កត្តានេះ នឹងប្រមូលផ្តុំភាគីពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ចូលគ្នា រួមបញ្ចូលទាំងទីភ្នាក់ងាររដ្ឋាភិបាល អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល សហគមន៍មូលដ្ឋាន និងវិស័យឯកជន ដើម្បីធ្វើការសហការគ្នាឆ្ពោះទៅរកការអភិរក្ស និងការគ្រប់គ្រងប្រកបដោយចីរភាពនូវព្រៃកោងកាងទាំងអស់នេះ។ ផែនការបែបនេះ នឹងដាក់បញ្ចូលនូវគ្រប់ទិដ្ឋភាពនៃការគ្រប់គ្រងព្រៃកោងកាង រួមទាំងការកំណត់តំបន់ ការស្ដារឡើងវិញ និងការការពារផងដែរ។

គណៈកម្មការសម្របសម្រួលអន្តរក្រសួង៖ ត្រូវបានលើកទឹកចិត្តឱ្យបង្កើត ឬពង្រឹងសមត្ថភាពគណៈកម្មការសម្របសម្រួលអន្តរក្រសួងមួយ (ឧទាហរណ៍ គណៈកម្មការជាតិគ្រប់គ្រង និងអភិវឌ្ឍន៍តំបន់ឆ្នេរសមុទ្រកម្ពុជា) ដែលអាចត្រួតពិនិត្យ និងដោះស្រាយការខ្វែងគំនិតគ្នារបស់បណ្តាក្រសួងផ្សេងៗ។ គណៈកម្មការនេះ នឹងទទួលបន្ទុកសម្របសម្រួល រាល់សកម្មភាពរបស់ក្រសួងទាំងឡាយណា ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងការគ្រប់គ្រងព្រៃកោងកាង និងដោះស្រាយវិវាទណាមួយដែលអាចកើតមានឡើង។ គណៈកម្មការនេះ ក៏នឹងធានាផងដែរចំពោះភាពស៊ីសង្វាក់គ្នាក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយ ឆ្លងដែនសមត្ថកិច្ចពីស្ថាប័នមួយទៅស្ថាប័នមួយ។

ការវិភាជថវិកាជាតិ៖ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ក្រសួងបរិស្ថាននិង គណៈកម្មការជាតិគ្រប់គ្រង និងអភិវឌ្ឍន៍តំបន់ឆ្នេរសមុទ្រកម្ពុជា មិនទាន់ទទួលបានថវិកាគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីគាំទ្រដល់ការការពារ និងការគ្រប់គ្រងព្រៃកោងកាងទេ [13]។ ដូច្នេះ ការវិភាជថវិកា គួរត្រូវបានគេស្នើរតម្រូវឡើង សម្រាប់ការអភិរក្ស និងគ្រប់គ្រងព្រៃកោងកាង ហើយថវិកាទាំងនោះ ត្រូវប្រើប្រាស់ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព និងប្រសិទ្ធផល។ លើសពីនេះ ការស្វែងរកប្រភពមូលនិធិជំនួស ដូចជាភាពជាដៃគូក្នុងវិស័យឯកជន និងជំនួយអន្តរជាតិ ក៏អាចត្រូវបានពិចារណាផងដែរ។ ការណ៍នេះ នឹងជួយលើកកម្ពស់ការអភិរក្ស និងគ្រប់គ្រងព្រៃកោងកាងផងដែរ។

ឯកសារយោង

- [1] FIA (២០២៣). របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ ២០២៣.
- [2] MoE (២០២៣). របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ ២០២៣.
- [3] RGC (2016). សេចក្តីសម្រេចរាជរដ្ឋាភិបាលស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មការជាតិដើម្បីទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបបទល្មើសធនធានធម្មជាតិ.
- [4] សាលាខេត្តកោះកុង (២០២០). ផែនការអភិវឌ្ឍន៍ខេត្តកោះកុង ៥ឆ្នាំ ២០២០-២០២៤ (២០២០) [ឯកសារ PDF]. មាននៅ៖ <https://data.opendevelopmentcambodia.net/en/dataset/93a77385-9a32-456d-b6fb-53b70b4efd78/resource/035662cc-52e0-41b7-b585-7e2f4e6ebah29/pdf>
- [5] ក្រសួងផែនការ និងក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ (កម្ពុជា). ២០២១. របាយការណ៍ជាតិស្តីពីស្ថានភាពប្រជាសាស្ត្រ និងសេដ្ឋកិច្ចសង្គមរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចនៅកម្ពុជា. មាននៅ៖ https://data.opendevelopmentcambodia.net/library_record/national-report-on-demographic-and-socio-economic-situation-of-indigenous-peoples-in-cambodia
- [6] MAFF (២០១៥). ក្របខណ្ឌផែនការយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់ការធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពផលផលសម្រាប់ឆ្នាំ ២០១៥-២០២៤។ ភ្នំពេញ៖ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា
- [7] វេទិកាអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលស្តីពីកម្ពុជា ការវិភាគស្ថិតិនៃជម្លោះដីធ្លីនៅកម្ពុជា (២០១៦) [ឯកសារ PDF] . ២០១៦. Available at: <http://ngoforum.org.kh/files/bedbb8c5746e44dc456c976f6a60e350-Layout-Land-dispute-report-2016-Kh.pdf>
- [8] ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី (កម្ពុជា). (២០១៤). សេចក្តីសម្រេចរបស់ខុទ្ទកាល័យលេខ៦៤ ស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មាធិការរៀបចំវិសោធនកម្ម និងកែសម្រួលក្របខណ្ឌគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធនឹងការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើ ផលផល និងតំបន់ការពារធម្មជាតិ. ថ្ងៃទី ៣១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៤
- [9] ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី (កម្ពុជា). (២០១៤). ខុទ្ទកាល័យ ស ជ លេខ ១២៤ ស្តីពីវឌ្ឍនភាពនៃការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីព្រៃឈើ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ផលផល និងសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារ។ ថ្ងៃទី ៣១ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០២៣
- [10] Ferreira, A.C.; Borges, R.; de Lacerda, L.D. តើការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាពអាចជួយថែរក្សាព្រៃកោងកាងឬទេ? *Sustainability* 2022, 14, 1263.

- [11] Seangly , P. (២០ កុម្ភៈ ២០១៨). ខេត្តកោះកុងកំពុងស៊ើបអង្កេតការចាក់ដីលុបព្រៃកោងកាង. ភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ . ទាញយកពី <https://www.phnompenhpost.com/national/koh-kong-probing-filling-mangrove-forest>
- [12] ខ្មែរថាមស៍. (២០ មករា ២០២០). ការចាក់ដីលុបបឹងព្រៃកោងកាង ខេត្តកំពតនៅតែបន្ត. ទាញយកពី <https://www.khmertimeskh.com/50681426/stop-order-but-filling-of-kampot-mangrove-swamp-continues/>
- [13] World Bank (2023). Building a blue economy roadmap for Cambodia. Washington DC.
- [14] រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា. (១៩៩៩). អនុក្រឹត្យលេខ៧២ ស្តីពីដំណើរការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថាន. OD Mekong Datahub. ដកស្រង់ចេញពី https://data.opendevelopmentcambodia.net/en/laws_record/sub-decree-on-the-environmental-impact-assessment-process
- [15] រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា. (១៩៩៩). អនុក្រឹត្យលេខ ២៧ ស្តីពីការគ្រប់គ្រងការបំពុលទឹក. OD Mekong Datahub. ដកស្រង់ចេញពី https://data.opendevelopmentcambodia.net/en/laws_record/sub-decree-on-water-pollution-control
- [16] រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា. (១៩៩៩). អនុក្រឹត្យលេខ៣៦ ស្តីពីការគ្រប់គ្រងសំណល់រឹង. OD Mekong Datahub. ដកស្រង់ចេញពី https://data.opendevelopmentcambodia.net/laws_record/sub-decree-no-36-on-solid-waste-management_april_27_1999_eng-pdf

**ឧបសម្ព័ន្ធ ៖ សេចក្តីសង្ខេបនៃក្របខណ្ឌគតិយុត្តដែលពាក់ព័ន្ធចំពោះព្រៃកោងកាង
នៅកម្ពុជា**

ច្បាប់ស្តីពីជលផល ២០០៦

ច្បាប់ស្តីពីជលផលឆ្នាំ ២០០៦ នៅកម្ពុជា ផ្តល់នូវក្របខណ្ឌទូលំទូលាយសម្រាប់ការគ្រប់គ្រង និងអភិរក្ស
ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីសមុទ្រ និងទឹកភ្លាវ រួមទាំងបទប្បញ្ញត្តិជាក់លាក់សម្រាប់ព្រៃកោងកាង។ យោងតាមមាត្រា ១១ ដែន
នេសាទសមុទ្រត្រូវបានចាត់ថ្នាក់ជាតំបន់ដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ចាប់ពីតំបន់ឆ្នេរ រហូតដល់សមុទ្រ។ គួរកត់សម្គាល់ថា
ដែននេសាទសមុទ្ររួមបញ្ចូល "តំបន់កោងកាង រួមទាំងតំបន់ព្រៃដែលជាជំរកបន្តពូជ និងផ្តល់ចំណីរបស់វាវិជ្ជាត និង
តំបន់ការពារលិចទឹក" (ច្បាប់ស្តីពីជលផល ឆ្នាំ ២០០៦)។ មាត្រា ១៨ កំណត់ព្រៃកោងកាងជាតំបន់អភិរក្សក្នុង
តំបន់គ្រប់គ្រងជលផល ដើម្បីចិរភាពធនធានជលផល។

ជំពូកទី ៦ នៃច្បាប់ជលផលឆ្នាំ ២០០៦ ផ្តោតទាំងស្រុងលើការគ្រប់គ្រង និងអភិរក្សព្រៃកោងកាង និងព្រៃលិច
ទឹក។ មាត្រា ២៦ ចែងថា "ការដុតភ្លើងនៅតំបន់ព្រៃលិចទឹក និងតំបន់ព្រៃកោងកាងត្រូវបានហាមឃាត់" លើកលែង
តែត្រូវបានប្រតិបត្តិដោយរដ្ឋបាលជលផលសម្រាប់គោលបំណងគ្រប់គ្រងអេកូឡូស៊ី ដូចជារក្សាវប្បកម្ម ឬអនាម័យ
ព្រៃកោងកាង (ច្បាប់ស្តីពីជលផល ឆ្នាំ ២០០៦)។ លើសពីនេះ វិធានការការពារដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ២៨ ហាម
ប្រាមនូវសកម្មភាពបង្កគ្រោះថ្នាក់ផ្សេងៗនៅក្នុងតំបន់ព្រៃកោងកាង និងព្រៃលិចទឹក។ ការហាមប្រាមបញ្ជាក់ យ៉ាង
ច្បាស់ថា "ការពង្រីកផ្ទៃដីកសិកម្ម ឬប្រើប្រាស់ដីដែលត្រូវបានការពារដោយបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់នេះ ក្នុងគោលបំណង
ផ្សេងទៀត ក្រៅពីការអភិវឌ្ឍធនធានជលផលនៅតំបន់លិចទឹកឬព្រៃកោងកាង" និង " ការកាប់ ការហ៊ុមព័ទ្ធ ដឹក
យករ៉ែ ឈូសឆាយ ដុតបំផ្លាញ ឬកាន់កាប់ព្រៃលិចទឹក និងព្រៃកោងកាង" ស្ថិតក្នុងចំណោមការរឹតបន្តឹងផ្សេងទៀត។

ច្បាប់ស្តីពីការការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ឆ្នាំ ១៩៩៦

យោងតាមច្បាប់ស្តីពីការការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ឆ្នាំ ១៩៩៦ ក្រសួងបរិស្ថានទទួល
បន្ទុកបង្កើតគម្រោងបរិស្ថានជាតិ និងធ្វើការវាយតម្លៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថាន។ កាតព្វកិច្ចចម្បងរបស់ក្រសួងគឺធានា
ការអភិរក្ស ការអភិវឌ្ឍ និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិប្រកបដោយចិរភាព។ ដើម្បីសម្រេចបាននូវចំណុចនេះ ត្រូវ
តែធ្វើការរួមគ្នាជាមួយក្រសួងពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត ហើយធ្វើការស្រាវជ្រាវ និងការវាយតម្លៃមុន ដើម្បីវាយតម្លៃផល
ប៉ះពាល់បរិស្ថាននៃគំនិតផ្តួចផ្តើមការអភិរក្ស ការអភិវឌ្ឍ និងការគ្រប់គ្រងណាមួយ។ លើសពីនេះ ក្រសួងបរិស្ថាន
មានអំណាចជូនដំណឹងទៅក្រសួងផ្សេងៗ ប្រសិនបើកំណត់ថាធនធានធម្មជាតិមិនត្រូវបានប្រើប្រាស់ ឬគ្រប់គ្រង
ដោយចិរភាព ឬមិនប្រុងប្រយ័ត្ន។ គំនិតផ្តួចផ្តើមការអភិរក្ស អភិវឌ្ឍ និងការគ្រប់គ្រងរបស់ក្រសួងផ្សេងទៀត ក៏ត្រូវ
តែទទួលការយល់ព្រមពីក្រសួងបរិស្ថានដែរ (មាត្រា ១០)។

នៅឆ្នាំ ១៩៩៩ រដ្ឋាភិបាលបានចេញអនុក្រឹត្យចំនួន បី សម្រាប់ការដោះស្រាយបញ្ហាបរិស្ថានផ្សេងៗគ្នា។ អនុ
ក្រឹត្យទីមួយផ្តោតលើការវាយតម្លៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថាន [14] ដែលជាដំណើរការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថានដែល

អាចកើតមាននៃគម្រោង ឬការអភិវឌ្ឍដែលបានស្នើឡើង។ អនុក្រឹត្យទីពីរគឺអំពីការគ្រប់គ្រងការបំពុលទឹក [15] ដែលមានគោលបំណងគ្រប់គ្រង និងកាត់បន្ថយការបញ្ចេញជាតិពុលទៅក្នុងទឹក។ ជាចុងក្រោយ អនុក្រឹត្យទី៣ គឺស្តី ពីការគ្រប់គ្រងសំណល់រឹង [16] ដែលមានគោលបំណងបង្កើតគោលការណ៍ណែនាំ និងបទប្បញ្ញត្តិសម្រាប់ការ ចោល និងគ្រប់គ្រងសំណល់ឱ្យបានត្រឹមត្រូវ។ អនុក្រឹត្យទាំងបីនេះ គឺជា ជំហានដ៏សំខាន់ឆ្ពោះទៅរកការការពារ បរិស្ថាន និងធានាការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាពក្នុងប្រទេស។

ច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨

ច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨ បានបង្កើតក្របខណ្ឌគតិយុត្តដ៏ទូលំទូលាយមួយសម្រាប់ការបង្កើត កែប្រែ និងកំណត់តំបន់ការពារធម្មជាតិនៅប្រទេសកម្ពុជា ក្នុងគោលបំណងអភិរក្សជីវៈចម្រុះ រួមទាំងព្រៃកោងកាង។ តំបន់ការពារធម្មជាតិត្រូវបានកំណត់ជាឧទ្យានជាតិ ដែនជំរកសត្វព្រៃ តំបន់ការពារទេសភាព តំបន់ប្រើប្រាស់ច្រើន តំបន់រ៉ាមសារ ឋាននីយជីវ តំបន់បេតិកភណ្ឌធម្មជាតិ និងឧទ្យានសមុទ្រ (តំបន់ការពារសមុទ្រ) ដែលតំបន់នីមួយៗ ត្រូវកំណត់ និងគ្រប់គ្រងដោយអនុក្រឹត្យជាក់លាក់ (មាត្រា ៧)។

នៅក្រោមជំពូកទី ៤ នៃច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ២០០៨ ការដាក់តំបន់នៅក្នុងតំបន់ការពារទាំងនេះ ត្រូវបានបែងចែកជាបួនប្រភេទផ្សេងគ្នា៖ តំបន់ស្នូល តំបន់អភិរក្ស តំបន់ប្រើប្រាស់ប្រកបដោយចីរភាព និងតំបន់ សហគមន៍ ដែលតំបន់នីមួយៗមានគោលបំណងគ្រប់គ្រងជាក់លាក់ និងអនុញ្ញាតឱ្យមានសកម្មភាពធ្វើឱ្យមាន តុល្យភាពនៃការអភិរក្សជាមួយតម្រូវការរបស់សហគមន៍មូលដ្ឋាន (មាត្រា ១១) ។ មាត្រា ១២ ដល់ ១៤ រៀបរាប់ លម្អិតអំពីប្រតិបត្តិការសម្រាប់ការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព រួមទាំងព្រៃកោងកាង៖ លក្ខ ណៈវិនិច្ឆ័យកំណត់តំបន់ដោយផ្អែកលើសមត្ថភាពអេកូឡូស៊ី និងគោលបំណងនៃការគ្រប់គ្រងធានាបាននូវការប្រើ ប្រាស់ធនធានធម្មជាតិប្រកបដោយចីរភាព។ មាត្រា១៣អនុញ្ញាតអោយមានការកែប្រែតំបន់ដែលអាចសម្របខ្លួន បាន ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងការផ្លាស់ប្តូរអេកូឡូស៊ី ឬផ្អែកតាមទិន្នន័យវិទ្យាសាស្ត្រថ្មី ដោយធានាថាវិធានការការពារ ព្រៃកោងកាងនៅតែមានប្រសិទ្ធភាព និងស្របតាមយុទ្ធសាស្ត្រអភិរក្សទូលំទូលាយ។ មាត្រា ១៤ ចែងអំពីការធ្វើ ផែនទីផ្លូវការ និងការបោះបង្គោលព្រំដែនរួមដែលមានការចូលរួមពីភាគីពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗ ដែលមានសារៈសំខាន់ សម្រាប់ការកំណត់យ៉ាងច្បាស់នូវតំបន់អភិរក្សព្រៃកោងកាង និងធានាបាននូវការអនុលោមតាមស្តង់ដារបរិស្ថាន។

ច្បាប់ស្តីពីព្រៃឈើឆ្នាំ ២០០២

មាត្រា ១០ នៃច្បាប់ស្តីពីព្រៃឈើឆ្នាំ២០០២ ចែងអំពីការគ្រប់គ្រង ការប្រើប្រាស់ ការប្រមូលផល ការអភិរក្ស និងការអភិវឌ្ឍព្រៃឈើទាំងអស់ (ទាំងព្រៃដាំ ឬធម្មជាតិ) ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដោយផ្ដោតជំនួសមកវិញនូវ ព្រៃដាំ និងព្រៃឈើធម្មជាតិនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា (មាត្រា៣)។ មាត្រា៣ ក៏បានបញ្ជាក់ដែរថា រដ្ឋប្រគល់សិទ្ធិ គ្រប់គ្រងតំបន់ការពារទៅក្រសួងបរិស្ថាន ដូចមានចែងក្នុងច្បាប់ស្តីពីការការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធាន ធម្មជាតិឆ្នាំ ១៩៩៦ និងព្រះរាជក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើត និងកំណត់តំបន់ការពារធម្មជាតិឆ្នាំ ១៩៩៣ និងច្បាប់ផ្សេងៗ ទៀត។

ក្រមបរិស្ថាន និងធនធានធម្មជាតិឆ្នាំ ២០២៣

ក្រមបរិស្ថាន និងធនធានធម្មជាតិឆ្នាំ ២០២៣ (ENR Code 2023) ទទួលស្គាល់ឆ្នេរសមុទ្រ កោះ និងសមុទ្រ នៅក្នុងគន្លឹះទី ៤ មាតិកាទី ៣ ចាប់ពីមាត្រា ៦២៥ ដល់មាត្រា ៦៣៣ ដែលសរុបមាន ៩ មាត្រា។ ក្រមបរិស្ថាន មាន គន្លឹះចំនួន១២ និង ៨៦៥មាត្រា។ អាជ្ញាធរគ្រប់គ្រងព្រៃកោងកាងក្នុងបរិបទនៃរដ្ឋបាលថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ មានចែងក្នុងមាត្រា ៦២៧ និង៦២២៨ នៃក្រមគ្រប់គ្រងកោះឆ្នេរ និងសមុទ្រ។ ក្រសួងមានសមត្ថកិច្ចទទួលបន្ទុក បរិស្ថាន និងធនធានធម្មជាតិ ទទួលខុសត្រូវជាចម្បងក្នុងការគ្រប់គ្រង ការពារ និងអភិរក្សធនធានធម្មជាតិនៅតំបន់ ឆ្នេរ កោះ និងសមុទ្រ រួមទាំងព្រៃកោងកាង។ នេះរួមបញ្ចូលទាំងការព្រាងគោលនយោបាយ និងយុទ្ធសាស្ត្រជាតិ ការ អនុវត្តវិធានការអភិរក្ស និងការត្រួតពិនិត្យផលប៉ះពាល់នៃសកម្មភាពផ្សេងៗលើប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីទាំងនេះ។ នៅថ្នាក់ ក្រោមជាតិ រដ្ឋបាលមូលដ្ឋានមានភារកិច្ចគាំទ្រកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងទាំងនេះ ដោយប្រកាន់ខ្ជាប់នូវគោលការណ៍ ណែនាំជាតិ និងសហការជាមួយក្រសួង ដើម្បីគ្រប់គ្រង និងស្តារព្រៃកោងកាង និងធនធានធម្មជាតិផ្សេងទៀត ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។

ច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ ២០០១

ច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ ២០០១ មិនបានបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់អំពីការគ្រប់គ្រង និងអភិរក្សព្រៃកោងកាងទេ។ ទោះជា យ៉ាងណាក៏ដោយ វាគ្របដណ្តប់លើការប្រើប្រាស់ដី និងអភិបាលកិច្ចគ្រប់គ្រង ដែលមានសក្តានុពលរួមទាំងតំបន់ ដែលមានព្រៃកោងកាង។ ការសន្និដ្ឋាននេះត្រូវបានដកចេញពីមាត្រាមួយចំនួនក្នុងច្បាប់ដែលរៀបរាប់លម្អិតពី ទិដ្ឋភាពនៃកម្មសិទ្ធិដីសាធារណៈ និងឯកជន រួមនឹងបទប្បញ្ញត្តិជាក់លាក់ដែលកំណត់ប្រភេទផ្សេងគ្នានៃការប្រើ ប្រាស់ដី។ ចំនុចនេះបញ្ជាក់ថា ថ្វីត្បិតច្បាប់ភូមិបាលពុំបានលើកឡើងដោយផ្ទាល់ពាក់ព័ន្ធព្រៃកោងកាង ប៉ុន្តែច្បាប់ នេះក៏អាចមានឥទ្ធិពលដោយប្រយោលចំពោះវិធីគ្រប់គ្រងនិងអភិរក្សតំបន់ព្រៃកោងកាងផងដែរ។

យោងតាមច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ ទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ ត្រូវបានបែងចែកទៅជាពីរគឺ ដីសាធារណៈរបស់រដ្ឋ និង ដីឯកជនរបស់រដ្ឋ (មាត្រា ១៦ និង ១៧)។ យោងតាមមាត្រា៣ ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ មានការទទួលខុសត្រូវលើការគ្រប់គ្រងសុរិយោដីនៃអចលនវត្ថុដែលគ្រប់គ្រងដោយរដ្ឋ និងការចេញប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិ ទាក់ទងនឹងអចលនវត្ថុនៅគ្រប់តំបន់នៃប្រទេសកម្ពុជា។

មាត្រា ២ កំណត់អចលនវត្ថុជា ៣៖

- អចលនវត្ថុរួមមានដីធម្មជាតិ (ឧទាហរណ៍ ព្រៃឈើ ដីឈូសឆាយ ដីដាំដុះ ដីល្បាប់ ឬដីមិនទាន់ដាំដុះ និង ដីដែលលិចទឹកដោយទឹកនៅទ្រឹង ឬទឹកហូរ) និងសំណង់ដែលបង្កើតឡើងដោយមនុស្សនៅជាប់នឹង កន្លែងជាក់លាក់មួយ។

- អចលនវត្ថុកើតឡើងតាមបំណង មានន័យថា វត្ថុដែលជាប់នឹងដី ឬដាក់បញ្ចូលក្នុងសំណង់ ហើយដែលមិនអាចបំបែកចេញពីគ្នាបាន ដោយមិនធ្វើឱ្យខូចខាត ឬផ្លាស់ប្តូរវត្ថុទាំងនោះ ដូចជាដើមឈើ និងគ្រឿងតុបតែងជាដើម ។
- អចលនវត្ថុកើតឡើងដោយការកំណត់ដោយច្បាប់ មានន័យថា សិទ្ធិទាំងអស់នៅក្នុងការដកហូត អចលនវត្ថុ និងចលនវត្ថុ ដែលកំណត់ដោយច្បាប់ថាជាអចលនវត្ថុ។

ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រង ការប្រើប្រាស់ និងចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋឆ្នាំ ២០២០

ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រង ការប្រើប្រាស់ និងការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋត្រូវបានអនុម័តដោយរដ្ឋសភាកាលពីថ្ងៃទី ៦ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០២០។ ច្បាប់នេះត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងគោលបំណងលើកកម្ពស់គណនេយ្យភាព តម្លាភាព និងសុចរិតភាពក្នុងការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ។ វាមានគោលបំណងធ្វើអោយស្របគ្នានូវការគ្រប់គ្រងក្នុងគោលដៅទូលំទូលាយសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច សង្គម បរិស្ថាន និងវប្បធម៌របស់ប្រទេសជាតិ។ ច្បាប់នេះអនុវត្តចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋទាំងអស់ ហើយបង្កើនប្រសិទ្ធភាពការរួមចំណែកដល់ផលប្រយោជន៍ជាតិក្នុងក្របខណ្ឌគតិយុត្ត និងបទប្បញ្ញត្តិក្នុងច្បាប់នេះ។ ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ មានសមត្ថកិច្ចទទួលបន្ទុកត្រួតពិនិត្យការគ្រប់គ្រង ការប្រើប្រាស់ និងការបែងចែកធនធានទាំងនេះ ដោយធានាថា ពួកគេត្រូវបានគ្រប់គ្រងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងចីរភាព (មាត្រា ១៥)។

ទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈរបស់រដ្ឋគឺជាវត្ថុដែលប្រើប្រាស់សម្រាប់ផលប្រយោជន៍សាធារណៈ ឬសេវាកម្ម ខណៈដែលទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋឯកជនរួមមានទ្រព្យសម្បត្តិដែលមិនបម្រើសេវាសាធារណៈដោយផ្ទាល់ ប៉ុន្តែត្រូវបានគ្រប់គ្រងតាមរយៈមធ្យោបាយផ្សេងៗ ដូចជាការវិនិយោគ ការទិញយក ឬការផ្ទេរសិទ្ធិស្របច្បាប់ (មាត្រា ៨)។

ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងធនធានទឹក ឆ្នាំ២០០៧

នៅក្រោមច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងធនធានទឹកឆ្នាំ ២០០៧ មាត្រា២ កំណត់យ៉ាងជាក់លាក់នូវពាក្យ "ច្រាំងទន្លេ" និង "ឆ្នេរសមុទ្រ" ដែលទាក់ទងនឹងផ្នែកផ្សេងៗនៃទឹក រួមមាន ទន្លេ ដៃទន្លេ ស្ទឹង ព្រែក បឹង អាងស្តុកទឹក និងសមុទ្រ។ យោងតាមច្បាប់ "ច្រាំងទន្លេ" ជាចំណែកដីដែលធម្មតាលិចដោយទឹក រួមជាមួយនឹងដីដែលជាប់នឹងច្រាំងនោះ ថ្ម ឬសម្ភារៈផ្សេងទៀត ដោយមិនរាប់បញ្ចូលតំបន់ដែលមានលិចទឹកម្តងម្កាលនោះទេ។ ដូចគ្នានេះដែរ "ឆ្នេរសមុទ្រ" ត្រូវបានពិពណ៌នាថាជាដីដែលជាធម្មតាគ្របដណ្តប់ដោយខ្សាច់ ឬដីដែលជម្រាលឆ្ពោះទៅរកផ្ទៃទឹក ហើយជួនកាលត្រូវបានជន់លិច។ មាត្រា ៦ នៃច្បាប់ដដែលនេះ ចែងថា ក្រសួងធនធានទឹក និងឧតុនិយម ត្រូវរៀបចំ និងអនុវត្តគោលនយោបាយសម្រាប់ការគ្រប់គ្រង អភិរក្ស និងអភិវឌ្ឍន៍ធនធានទឹក។ គោលនយោបាយទាំងនេះត្រូវតែគិតគូរពិតប្រាកដ និងការទាមទារតែមួយគត់នៃតំបន់នីមួយៗក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដើម្បីធានានិរន្តរភាពនៃធនធានទឹក និងការប្រើប្រាស់ទឹកប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព សម្រាប់ការការពារគ្រោះមហន្តរាយ និងការដោះស្រាយវិវាទនានា។

ទោះបីជាមិនបានលើកឡើងជាពិសេសអំពីព្រៃកោងកាងក៏ដោយ ច្បាប់នេះបញ្ជាក់ពីភាពចាំបាច់នៃយុទ្ធសាស្ត្រ គ្រប់គ្រងសមស្រប ដែលគ្របដណ្តប់លើការអភិរក្សព្រៃកោងកាង ដើម្បីធានាចីរភាព និងការប្រើប្រាស់ធនធានទឹក ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ជាលទ្ធផលដើម្បីការពារគ្រោះមហន្តរាយបរិស្ថាន និងកាត់បន្ថយវិវាទធនធាន។

ក្របខណ្ឌគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បានអនុវត្តគំនិតផ្តួចផ្តើមផ្សេងៗ ដើម្បីបង្កើនការគ្រប់គ្រង និងអភិរក្សធនធានឆ្នេរ និង សមុទ្រ។ ក្នុងឆ្នាំ ២០១២ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានបង្កើតគណៈកម្មការជាតិគ្រប់គ្រង និងអភិវឌ្ឍន៍តំបន់ឆ្នេរសមុទ្រ កម្ពុជា ដើម្បីគ្រប់គ្រងធនធានឆ្នេរសមុទ្ររបស់ប្រទេសប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ដោយផ្អែកលើ អនុក្រឹត្យលេខ១៧១ ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃអគ្គលេខាធិការដ្ឋានគណៈកម្មការជាតិគ្រប់គ្រង និងអភិវឌ្ឍន៍តំបន់ឆ្នេរសមុទ្រ កម្ពុជា។

“សារាចរស្តីពីការអភិវឌ្ឍន៍តំបន់ឆ្នេរសមុទ្រកម្ពុជា” កំណត់គោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយ ចីរភាពតាមឆ្នេរសមុទ្រកម្ពុជា ខណៈ “សេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈរដ្ឋមន្ត្រីលេខ ៤៥ ស្តីពីបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីការបង្កើត ការអភិរក្ស និងការត្រួតពិនិត្យធនធានសមុទ្រ” ផ្តោតលើការការពារបរិស្ថានសមុទ្រពីគ្រោះថ្នាក់។

រដ្ឋាភិបាលបានចាត់វិធានការកែលម្អការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ និងទប់ស្កាត់សកម្មភាពខុសច្បាប់។ វិធាន ការរួមមាន “សារាចរលេខ ០៥” និង “សេចក្តីសម្រេចលេខ ១២៧ ស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិទប់ស្កាត់ និង បង្ក្រាបបទល្មើសធនធានធម្មជាតិ” ដែលចេញក្នុងឆ្នាំ ២០១៦។ សារាចរនេះអំពាវនាវឱ្យមានការអនុវត្តច្បាប់កាន់តែ ខ្លាំង ការសម្របសម្រួលអន្តរស្ថាប័ន និងការចូលរួមសហគមន៍ដើម្បីដោះស្រាយសកម្មភាពខុសច្បាប់ដូចជាការកាប់ ឈើ និងការជួញដូរសត្វព្រៃ។ សេចក្តីសម្រេចរបស់ខុទ្ទកាល័យលេខ ១២៧ បង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិមួយ ដែល ទទួលខុសត្រូវក្នុងការទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបបទល្មើសទាក់ទងនឹងធនធានធម្មជាតិ ក្នុងគោលបំណងបង្កើនប្រសិទ្ធ ភាពនៃការអនុវត្តច្បាប់លើវិស័យផ្សេងៗ រួមទាំងព្រៃឈើ ជលផល និងការការពារសត្វព្រៃ។

នៅឆ្នាំ ២០០៥ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានចេញអនុក្រឹត្យលេខ ១៤៦ ស្តីពីសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច ដែលបង្កើតក្រប ខណ្ឌគតិយុត្ត និងបទប្បញ្ញត្តិសម្រាប់ការផ្តល់ និងគ្រប់គ្រងសម្បទានដីសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍទ្រង់ទ្រាយធំ ផ្តោតលើទី ផ្សារ។ អនុក្រឹត្យនេះតម្រូវឱ្យមានការពិគ្រោះយោបល់ជាសាធារណៈ និងការវាយតម្លៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថាន និង សង្គម ជាផ្នែកនៃដំណើរការសម្បទាន។

អនុក្រឹត្យលេខ ១១៨ ត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីគ្រប់គ្រងដីរបស់រដ្ឋ។ អនុក្រឹត្យនេះកំណត់ការបែងចែកដីសម្ប ទានសេដ្ឋកិច្ច (ELC) ចំពោះដីឯកជនរបស់រដ្ឋតែប៉ុណ្ណោះ។ ប្រសិនបើដីត្រូវបានចាត់ថ្នាក់ជាដីសាធារណៈរបស់រដ្ឋ ត្រូវតែអនុយោគជាដីឯកជនរបស់រដ្ឋឡើងវិញ មុននឹងផ្តល់សម្បទាន។

នៅខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានចេញ “សេចក្តីប្រកាសរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលស្តីពីគោល នយោបាយដីធ្លី”។ ចក្ខុវិស័យនៃគោលនយោបាយដីធ្លីនេះ គឺ “ដើម្បី គ្រប់គ្រង ប្រើប្រាស់ និងចែកចាយដីធ្លី

ប្រកបដោយសមធម៌ តម្លាភាព ប្រសិទ្ធភាព និងនិរន្តរភាព ដើម្បីរួមចំណែកដល់ការសម្រេចបាននូវគោលដៅជាតិនៃ
ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ការធានាសន្តិសុខស្បៀង ធនធានធម្មជាតិ និង ការការពារបរិស្ថាន ការការពារជាតិ និងការ
អភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចសង្គម ក្នុងបរិបទសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ។